

ROME
TE PAS PAUL KI NAA TAMA
TE LOTU I ROME
TE HAKATAAKOTO
TE PAS NEI

Te Pas Paul ki naa tama i Rome nei ni sissii ki hakatonu hakaoti tana hano ma ki hano no mmata i te kanohenua TeAtua i Rome. A ia ni maanatu ki hano ia no heheuna hakamaarie ma naa tama TeAtua i te kina naa, aa ma ki oti naa tama naa ku tokonaki ake ki lavaa ia te hakataka no hano ki Spain. A ia ni sissii te pas nei ki taratara ia i tana iloa i naa tiputipu te lotu teelaa ki tauhia naa tama TeAtua, aa i naa heheunatia laatou te tiputipu naa iloto naa ora laatou. Te pas nei e takkoto naa taratara katoou Paul ni mee i te taratara nei.

Iloto te pas nei raa, a ia e purepure imua ki te kanohenua TeAtua i Rome, ka taratara ake i ana noho kaku peenaa ki TeAtua ilaatou. Ki oti raa a ia raa ku hakatuu te tahito taratara te pas nei: "Naa tama e ttonu raa ma ki ora i laatou e lotu maaoni." (1.17)

Paul ki oti raa ku ppono ake hoki aaraa taratara aana ki aruna tana tahito taratara nei. Naa tama hakkaatoa i te maarama nei, teenaa ko naa Jew e hapapaa katoou ma naa tama i naa matakaaina sara, e tau te hakattonu naa ora laatou ki ttonu ma TeAtua, ilaatou hapapaa katoou e takkoto iloro naa mahi te haisara. Naa ora te henua e ttonu koi imua naa karamata TeAtua ki mee maa laatou e lotu maaoni i Jesus Christ. Ki oti raa Paul

ku taratara i naa tiputipu te ora hoou iloto Jesus Christ, teelaa ku sura i TeAtua ku manava laaoi i naa tama te maarama nei. Te tama e lotu maaoni i Jesus Christ raa ku noho hakaraaoni ma TeAtua, teenaa a ia ku hakasaoria TeAitu TeAtua raa i naa mahi te haisara ma naa mahi te mate. Paul e taratara hoki i te sapta 5-8 i te hakataakoto naa Loo TeAtua aa ma naa mahi TeAitu TeAtua iloto te ora te tama e lotu i Jesus Christ. Ki oti raa a ia ku hai ki hakatonu te taratara maa peehea naa takkoto naa Jew aa ma naa tama i naa matakaaina sara raa iloto te hakataakoto TeAtua e mee maa naa tama hakkaatoa i te maarama nei. Paul e hakaoti ana taratara raa maa te ffuri naa Jew no hakakkeeina laatou Jesus raa, teenaa ni vana TeAtua e mee ki hakakikuturia mai naa tama katoo i te maarama nei ki llave i te manava aroha TeAtua teelaa e takoto i Jesus Christ, aa Paul e maanatu peelaa maa naa Jew raa ma ki see hakakkeeina laatou peenaa Jesus. Kimuri hakaoti raa Paul e sissii i naa tiputipu te tama e lotu maaoni i Christ raa kitaka ma ia, teenaa a ia e haimahi ana taratara i te vasi te manava laaoi i telaa tama. A ia e hakatahito ana taratara raa ki naa heheuna te henua ma TeAtua, naa sosorina naa tama te lotu ki te kaaman aa ki aaraa tama, aa naa taratara i te hakataakoto te tama. Paul e hakaoti tana pas nei ki ana purepure ki naa tama naa, ka mee ana taratara hakanau i TeAtua.

Naa takkoto naa taratara iloto te pas nei

Te hakataakoto te Pas aa te tahito taratara 1.1-17

Naa tama katoo e haisara 1.18—3.20

Te ara TeAtua e hakasao te tama haisara 3.21—

4.25

Te ora hou iloto Christ 5.1—8.39

Te hakataakoto TeAtua i te kanohenua Israel
9.1—11.36

Naa sosorina te tama e lotu i Christ 12.1—15.13

Naa taratara hakaoti ma naa purepure Paul
15.14—16.27

¹ A nau Paul, se tama e heheuna i Jesus Christ. Nau ni kannaatia TeAtua no tukua ma se aposol ki hakaea tana Lono Taukareka.

² TeAtua ni tuku tana taratara imua iloo, ki tarataraina mai te Lono Taukareka nei ana pure, teenaa e takkoto iloto te Laupepa Tapu.

³ Te Lono Taukareka nei e taratara i tana Tama, Jesus Christ TeAriki taatou. A Ia ni tipu ake ma se tama te maarama nei, i te manava David.

⁴ A Ia ni tipu ake ma se Tama e tapu te lani, teenaa a Ia ni ilotia maa Ia raa ko te Tama TeAtua i tana saaita ni hakamasikeria i te mate.

⁵ Nau ni tukua TeAtua ki heheuna nau ma se aposol no haia naa heuna Christ, teenaa ki hakataea te Lono Taukareka raa ki naa tama naa kanohenua hakkaatoa, ki lotu laatou ka tautari kiau Ia.

⁶ Kootou hoki, naa tama e nnoho i Rome, kootou ni kannaatia TeAtua ki tautari kootou i Jesus Christ.

⁷ Teenei nau e sissii atu ki kootou hakkaatoa i Rome. Kootou ni kannaatia TeAtua ma ni tino tama aana, iaa Ia e laaoi i kootou.

TeAtua Tamana ma TeAriki Jesus Christ ki roorosi atu ki kootou ki nnoho hakaraaoi kootou.

Paul e hiihai maa ia ki hano no mmata i naa tama i Rome

⁸ Teenei taku mee mua e mee ki taratara atu ki kootou. Nau e hakanau itaku Atua iloto naa mahi Jesus Christ, ite henua hakkaatoa e taratara maa kootou e lotu maaoni.

⁹ Nau e heheuna haimahi ki lavaa nau naa heuna TeAtua ni kaumai kiaa nau, teenaa ki hakaeta nau te Lono Taukareka itana Tama. TeAtua e iloa maa nau e taratara maaoni aa maa nau e noho ka mamaanatu peenaa ki kootou

¹⁰ i aku saaita katoa etaku. Nau etaku maa TeAtua, itana hiihai, ki seeia mai taku ara ki hanatu nau no mmata i kootou.

¹¹ Nau e hiihai maa nau ki hakasura atu ki kootou no kauatu naa mahi TeAitu Tapu, ki lotu maaoni kootou.

¹² Taatou ki tokonaki ki naa tama e lotu taatou hakapaa, ki mee peelaa, nau e tokonaki ki kootou aa kootou e tokonaki kiaa nau.

¹³ Aku taaina, nau e hiihai maa kootou ki illoa, i aa nau e hai peenaa ma ki hakasura atu nau no mmata i kootou. Tevana iaa nau maraa e hakaapiapi ite kau vana. Nau e hiihai maa nau e hanatu no huria naa manava kootou ki lotu maaoni kootou, e mee pee ko nau ni mee ki naa tama i aaraa matakaaina.✧

¹⁴ Nau e heunatia mai TeAtua ki tokonaki nau ki te kau tama hakkaatoa. Nau see hakamaatino maa teenaa ni tama naa matakaaina e llasi aa ma ni tama naa matakaaina punaammea. Nau see hakamaatino hoki maa ni tama e atammai aa ma ni tama see atammai.

¹⁵ Teenei e hiihai ai nau ma ki hanatu nau no hakaeta te Lono Taukareka nei ki kootou hoki i Rome.

Naa mahi te Lono Taukareka

✧ **1.13** Acts 19.21

16 Nau see napa maa nau e hakaea te Lono Taukareka TeAtua. Ite aa, naa mahi TeAtua e takkoto i te Lono Taukareka nei. Teenaa ko naa mahi e lavaa te tokonaki ki ora naa tama hakkaatoa e lotu, e kaamata i naa Jew no hakaoti ki naa tama naa matakaaina e kkee.✧

17 Te Lono Taukareka nei e huri ake te tiputipu e tonu imua naa karamata TeAtua. Taatou ki lotu maaoni i TeAtua ki lavaa taatou te taapaa TeAtua maa ni tama e ttonu. Te Laupepa Tapu raa e hakatuu mai maa, “Naa tama e ttonu raa ma ki ora i laatou e lotu maaoni.”✧

Naa tama hakkaatoa e mee naa haisara laatou

18 TeAtua ma ki huri ake ana haaeo i te lani ki hakaitoaina naa tama haisara. Teenaa ko naa sosorina hakallika naa tama naa teelaa e see ilotia ai te hakamaaoni TeAtua.

19 Naa tama naa e haia TeAtua ki llono, iaa Ia ku oti te huri ake ana tiputipu ki laatou.

20 Kaamata i te saaita TeAtua ni pena te maarama nei no tae mai ki te ssao nei, te henua ni kkite hakkaatoa i naa takkoto ana mahi ma ana tiputipu. Ana mee ni penapena nei e huri mai ana tiputipu. Te henua hakkaatoa e hainauhie koi te illoa i naa tiputipu TeAtua. See hai tama e tau te taratara maa ia see iloa i naa tiputipu TeAtua.

21 Niaaina maa naa tama naa e illoa i TeAtua, laatou maraa see lotu ka hakanau iaa Ia. Laatou hoki see illoa te fiafia i naa vana TeAtua e mee ki laatou. Naa vana nei see haia hakkaatoa naa tama naa. Naa pisouru laatou ku vvare hakaoti. Laatou ku see hai mannatu e takkoto

i naa pisouru laatou, i naa manava vvare laatou naa ku oti te haaoa ki te pouuri ana.✧

22 Naa tama naa e mee maa laatou e atammai, tevana iaa laatou ni tama e vvare.

23 Laatou e hakakkeeina laatou TeAtua no lotu ki naa aitu hakallesi laatou e penappena. Laatou e penappena naa aitu naa ki tiputtipu ma ni tama, ma ni kata, ma ni manu lellere, aa ma ni manu vao ka lotu ai laatou.✧

24 Laatou ku tiiake TeAtua ki hai laatou ki naa sosorina see ttonu laatou e kaimannako. Laatou ku see hakatonu naa tama e moemmoe ma laatou. Laatou ku hai huri koi ka mee pakava naa haitino laatou soko laatou.

25 Te hakamaaoni TeAtua raa ku oti te tiiake naa tama naa no hai laatou ki naa vana hakallesi laatou e ffatu. Laatou ku ffuri no lotu ki naa mee laatou e penappena. Laatou ku see lotu ki te tama ni penapena naa mee hakkaatoa, teenaa ko Ttama taatou ki hakanau i te kau saaita. Amen.

26 Teenei kote vana laatou e tiiake TeAtua ki hai laatou ki naa sosorina see ttonu laatou e kaimannako. Naa haahine raa ku tiiake naa aavvana laatou no hai huri soko laatou.

27 Naa taanata raa hoki ku tiiake naa aavvana laatou no hai huri soko laatou. Laatou e ttuu naa huru laatou koi i aaraa taanata ki mmoe ma laatou. Naa taanata raa ku hai te kau sosorina hakannapa ki aaraa taanata. Laatou ma ki haia ake TeAtua ki llono laatou i naa vana e hakannapa laatou e mee.

28 Naa tama naa see fiffai maa laatou e illoa maaoni i naa tiputipu TeAtua, teenaa

✧ 1.21 Eph 4.17-18 ✧ 1.23 Deut 4.16-18

e ffana ai naa rima TeAtua i laatou, ki hai laatou naa vana hakannapa laatou e illoa maa see ttonu.

²⁹ Naa manava laatou ku ppii ki te kau sosorina hakallika, sosorina tippua, sosorina kailaarao, aa ma aaraa sosorina see ttonu. Laatou e kaimanakotia laatou naa hekau aaraa tama, laatou etaa tama, laatou e tautau haeo ma aaraa tama, laatou etaratara kailallao ka sosorina tippua hoki. Laatou e tupetupe tama,

³⁰ laatou e hakkoro heatuna, laatou e lotoffaeo i TeAtua, laatou e maaisu sakkiri, laatou e hikkahi maa laatou e illoa i te kau vana, laatou e sessee ara ki ppena ni vana hakallika ma laatou. Laatou hoki see hakannoo ki naa maatua laatou.

³¹ Laatou see hai mannatu e atammai. Laatou see illoa te tautari ki naa taratara laatou ni tuku imua. Laatou see illoa te manava aroha i aaraa tama ka tokonaki ki naa tama naa.

³² Naa tama naa e illoa maa naa Loo TeAtua raa e mee maa naa tama e sosorina peenei e tau te haia ki mmate, tevana iaa laatou e hakamanani koi te mee naa mee naa. Laatou hoki e fiaffia i naa kkite laatou i naa tama sara e sosorina peenaa.

2

Te Hakatonu TeAtua.

¹ Kootou see tuku taratara maa telaa tama se tama haisara. Ki mee kootou e tuku taratara peenaa i telaa tama, kootou naa ku tuku haeo ki kootou soko kootou, i te aa, kootou hoki ni tama haisara.✧

✧ 2.1 Mt 7.1; Lk 6.37

² Taatou e illoa maa TeAtua e taratara maaoni i tana saaita e mee maa naa tama e sosorina peenaa e ssara.

³ Kootou iaa ni tamavare koi. Kootou e tarataraina peehea kootou telaa tama maa kootou hoki ni tama haisara? Kootou e mannatu maa TeAtua ma ki see hakatonutonu i kootou?

⁴ TeAtua e manava aroha i kootou aa e roorosi hakaraaoi ki kootou. Tevana iaa kootou e mee ma ni tama see fiffai ki naa tiputipu tana laaoi naa. Kootou e illoa maa TeAtua e manava aroha i kootou, teenaa a Ia e hiihai maa kootou ki tiake naa tiputipu see ttonu kootou.

⁵ Kootou iaa koi taaohi ki naa sosorina see ttonu kootou. Kootou see lavaa iloo te ffuri naa manava kootou. Kootou naa ku hakanaaopo te kau haaeo ki takkoto i kootou i te Aso TeAtua ma ki hakappuu ana roto, teenaa ko te saaita te Hakatonu TeAtua raa ma ki hakasura iho.

⁶ TeAtua ma ki hookii ake naa tuuhana naa tama te maarama nei, ki tau ma naa sosorina laatou.✧

⁷ E mee aaraa tama e hai peenaa naa mee e taukalleka, e sessee naa mahi TeAtua, e mee ma ki hakanau TeAtua i laatou, aa e fiffai te ora see oti. Teenaa TeAtua ma ki kauake te ora e ora hakaoti.

⁸ Aaraa tama iaa e hikkahi ki laatou. Naa tama naa see hakannoo ki naa taratara maaoni, laatou koi tautari ki te tiputipu see tonu. Teenaa TeAtua ma ki pesi atu ana haaeo ki laatou.

⁹ Naa haaeo e llasi raa ma ki pesi ki naa tama haisara hakkaatoa. Naa haaeo naa ma ki kaamata i naa Jew no hakaoti ki naa tama

✧ 2.6 Ps 62.12; Prov 24.12

naa matakaaina sara.

¹⁰ Tevana iaa TeAtua ma ki hakanau ka hookii ana mahi ma tana laaoi ki naa tama e sosorina taukalleka, e kaamata i naa Jew no hakaoti ki naa tama naa matakaaina sara.

¹¹ TeAtua see hirihiri maa ni tama ana e hiihai. A Ia ma ki hakatonutonu naa tama te maarama nei i te ara tokotasi.✧

¹² Naa tama ni see illoa i naa Loo Moses raa, ki mee laatou e hakassara ni vana ma laatou, laatou ma ki mmate ma naa haisara laatou. Naa tama ni ttipu ake ma naa Loo Moses raa iaa, ki mee maa naa tama naa e mee naa haisara laatou, teenaa TeAtua ma ki hakatonutonu laatou i te vasi naa Loo Moses.

¹³ Te ora te tama raa see tonu i naa karamata TeAtua ki mee maa te tama naa e hakannoo koi ki naa Loo Moses. A ia ki tautari ki naa taratara naa Loo naa.

¹⁴ Naa tama naa matakaaina sara raa see illoa i naa Loo Moses, tevana iaa naa saaita laatou e ppena naa vana laatou e mannatu maa e ttonu, aa e hanotonu ma naa Loo Moses raa, naa mannatu laatou naa ku takkoto ma ni Loo ki laatou, niaaina maa laatou ni see ttipu ake ma naa Loo Moses.

¹⁵ Naa sosorina laatou e huri ake maa naa Loo Moses raa e takkoto iloto naa manava laatou. Laatou e lavaa te hakatuu ki naa pisouru soko laatou i te vana e tonu ma te vana e sara.

¹⁶ Naa vana nei ma ki ssura i te Aso te Hakatonu TeAtua. I te Aso naa, Jesus Christ ma ki hakailotia a Ia te kau mannatu kato te henua e ffuu iloto naa hatumanava laatou. Teenei te Lono Taukareka TeAtua.

Naa Jew ma naa Loo Moses

✧ 2.11 Deut 10.17

17 Ai kootou? Kootou e mee maa kootou naa Jew raa ma ki tokonakina naa Loo, aa kootou hoki e ahu maa kootou ni tama TeAtua.

18 Kootou e mee maa kootou e illoa i naa mee TeAtua e hiihai maa kootou ki mee, aa maa kootou ni akoina te Loo raa i naa mateara e ttonu.

19 Kootou e hai maa kootou raa ko naa tama e hakattaki naa tama e ppuni naa karamata laatou, aa maa kootou hoki ko te lamu e hakamaasina naa tama e nnoho i te pouri.

20 Kootou e hai maa kootou e akonaki naa tama e vvare ma naa tama see hai vana e illoa. Kootou e hai maa kootou nei ku illoa i te kau vana i kootou e ttaka ma te Loo.

21 Kootou e akonaki aaraa tama; ai kootou iaa see lavaa te akonaki kootou soko kootou? Kootou e akonaki aaraa tama ki see kailallao; ai naa tino kootou seai ni tama e kailallao?

22 Kootou e hai maa kootou e akonaki naa tama te maarama nei ki see hai huri ma naa aavana naa tama sara; ai kootou iaa e nnoho tonu ma naa aavana kootou? Kootou e taratara maa kootou see hakatauppiri atu ki naa aitu hakallesi; ai kootou iaa e kailaaraotia kootou naa mee iloto naa hare tapu?

23 Kootou e ahu maa kootou ni ttipu ake ma naa Loo Moses. Ai kootou iaa see tautari ki naa taratara e takkoto i naa Loo Moses?

24 Te Laupepa Tapu raa e mee maa, "Naa tama naa henua sara raa e taratara haao i TeAtua, i te aa naa tiputtipu kootou, naa Jew, see ttonu."✧

25 Ki mee kootou e tautari maaoni ki naa Loo Moses, kootou naa e ssere tonu naa kina kootou. Teenaa se hakailona naa tama e ttaka ma naa Loo Moses. Aa ki mee kootou see tautari

✧ 2.24 Is 52.5 (LXX)

ki naa Loo naa, kootou e ssere vare koi naa kina kootou.

²⁶ Ki mee se tama sara see ssere, aa e tautari ki naa Loo, TeAtua ma ki mee ma te tama naa se tama e ssere.

²⁷ Maaoni, kootou naa Jew raa ni ttipu ake ma naa Loo ka ssere naa kina kootou. Tevana iaa, ki mee kootou e hakakkeina kootou naa Loo raa, naa tama e tautari maaoni ki naa Loo raa ma ki taratara haaeo i kootou. Niaaina maa naa tama naa see ssere naa kina laatou, naa tama naa e hakannoo koi ka tautari ki naa Loo Moses.

²⁸ Te Jew maaoni raa sei ko te tama e ssere ka hakamaatino tana haitino vare. Sei.

²⁹ Te Jew maaoni raa ko te tama e ssere tana hatumanava iloto. Te nei ko te hakailona TeAitu TeAtua. Te nei sei se hakailona naa Loo Moses. Naa tama pe nei ma ki ttaka ma naa ahu TeAtua, sei ma ni ahu naa tamavare.✧

3

¹ Se aa e taukareka i naa Jew raa i aruna naa tama naa henua sara? Se aa e taukareka i naa Jew e ssere?

² E tammaki te lopo mee e taukalleka e ssura mai i naa Jew. I te kaamata raa, naa taratara TeAtua raa ni kauake ki tauhia naa Jew.

³ Niaaina maa ni tama i laatou see hakannoo ki ana taratara naa, TeAtua ma ki tuku koi ki ana taratara ni kauake ki nnoho ma laatou imua.

⁴ Niaaina maa naa tama naa henua hakkaatoa e taratara kailallao, TeAtua ma ki tuku koi

✧ 2.29 Deut 30.6

ki te taratara maaoni. Te Laupepa Tapu raa e taratara peelaa, “TeAtua, koe e taratara koi ki te taratara maaoni. See hai tama e tau te hakatonutonu iaa koe.”☆

⁵ Ki mee te tiputipu see tonu taatou nei e huri ake maa te tiputipu TeAtua raa e tonu, peehea naa taratara taatou maa TeAtua e sara iaa ia e huri mai no haia haaeoina taatou? (Teenei ni taratara taatou, naa tama te maarama nei.)

⁶ Seai iloo! Ki mee te tiputipu TeAtua raa see tonu, a Ia see tau te hakatonutonu naa haisara naa tama te maarama nei.

⁷ Te mee naa e ssau koi pee ko te tama e maanatu maa, “Ki mee aku taratara kailaarao raa e hakassaina te hakamaaoni TeAtua ka hakanau te henua iaa Ia, ai nau iaa e taapaa koi a Ia ma se tama haisara?”

⁸ Aaraa tama ku oti te ffuri mai no sasaakiria nau i aku taratara e mee nei. Laatou ni mee maa nau e taratara peelaa, “Taatou ki sosorina hakallika ki sura mai se taukareka.” Naa tama naa ma ki hakkaitoaina TeAtua ki llono laatou.

See hai tama e tonu

⁹ Kootou e mannatu maa naa sosorina taatou naa Jew raa e ttonu are i naa sosorina naa tama naa henua sara? Seai iloo! Nau ku oti te taratara atu, “Taatou naa Jew ma naa tama naa henua sara raa e takkoto hakapaa ilaro naa mahi te haisara.”

¹⁰ Te Laupepa Tapu raa e taratara peelaa, “See hai tama e tonu.

☆ 3.4 Ps 51.4 (LXX)

11 See hai tama e atamai, aa see hai tama hoki e lotu maaoni i TeAtua.

12 Te henua katoa ku oti te ffuro no hakattaha i TeAtua. Naa tama naa ku masseu huri, i laatou ku see ilotia laatou te ara e tonu. See hai tama ku tautari ki te tiputipu e tonu. Seai iloo se tama tokotasi.✧

13 Naa pukua laatou ku mee ma nitaaruma i te kava e ttuu tallaki. Te taratara kailaarao raa e llohi mai peenaa i naa pukua laatou. Naa arero laatou e hai koi te usuusu tama ka tupetupe tama. Naa maaisu naa tama naa e kkaa pee ko naa niho naa kata e kaittäma.✧

14 Laatou e pukua saakiri ka tuku haaeo ki telaa tama.✧

15 Laatou e hakavave lokoi ki taa ni tama ma laatou.

16 Laatou e sassare koi ka seua laatou naa kina laatou e oo.

17 Laatou see lavaa te mee ki taukalleka te nnoho laatou ma aaraa tama.✧

18 Laatou hoki see illoa te mattaku i TeAtua."✧

19 Taatou nei ku illoa maa naa taratara te Loo raa e kaumai ki tautari naa tama e takkoto i laro te Loo. I te ara nei raa, see hai tama ma ki oti ku taratara maa ia see iloa. Taatou hakkaatoa e mee naa haisara taatou i naa karamata TeAtua.

20 See hai tama e lavaa te hakatonu tana ora imua naa karamata TeAtua ki mee a ia e tautari ki te Loo Moses. I te aa, i teenaa ko te Loo raa e hakailoa mai maa taatou ni tama haisara.✧

21 Teenei taatou ku illoa i te ara TeAtua e hiihai ki hakatonutonu naa sosorina taatou imua

✧ **3.12** Ps 14.1-3 (LXX); 53.1-3 (LXX) ✧ **3.13** Ps 5.9 (LXX); 140.3

✧ **3.14** Ps 10.7 (LXX) ✧ **3.17** Is 59.7-8 ✧ **3.18** Ps 36.1 ✧ **3.20** Ps 143.2; Gal 2.16

ana karamata. Naa Loo raa see hai taukareka e kaumai ki hakatonutonu naa ora taatou. Seai iloo! Te ara nei e mmau iloto naa Loo Moses, aa ni tarataraina naa pure TeAtua raa imua.

²² Naa tama hakkaatoa e lotu i Jesus Christ raa ma ki ttonu naa ora laatou imua naa karamata TeAtua. See hai ara hoki peelaa.✧

²³ Taatou hakkaatoa nitama haisara, teenei e mmao ai taatou i te laaoi TeAtua.

²⁴ Tevana iaa TeAtua ellee tana manava i taatou. A Ia ni kkave mai tana tama, Jesus Christ, ki uiaa naa haisara taatou ki lavaa taatou te ahe kiaa Ia. Teenei seai ni vana taatou e lavaa te mee soko taatou. Seai! Teenei ko te tiputipu te laaoi TeAtua ki taatou.

²⁵ Jesus Christ ni heunatia mai TeAtua ki au no mate ki tokonaki ki taatou. Ki mee setama peehea e lotu iaa ia, ana haisara katoo ma ki uiaa TeAtua ki te ttoo Jesus Christ ni lohi mai i tana saaita ni taia. TeAtua e hakasura iho te ara nei ki illoa taatou i naa tiputipu tana manava. Imua raa TeAtua ni noho seemuu koi ka ttoka i naa hai taatou ma naa haisara taatou.

²⁶ Tevana iaa saaita nei TeAtua ku hakaari mai ki illoa taatou hakkaatoa iaa Ia setama etaka ki te ara etonu. Naa tama katoo e lotu i Jesus Christ raa e tautari ki te ara e tonu nei.

²⁷ Taatou nei ki see ahu i taatou soko taatou. Te ora e tonu nei ni see kaumai TeAtua maa i taatou ni tautari ki naa Loo. Te ora nei e sura koi i taatou e lotu maaoni i TeAtua.

²⁸ Taatou nei ku illoa hakkaatoa maa naa ora taatou ettonu ki mee taatou e lotu maaoni i TeAtua. Naa ora taatou see lavaa te hakatonusia naa Loo Moses imua TeAtua.

✧ 3.22 Gal 2.16

²⁹ TeAtua see mee ma se Atua koi naa Jew. Seai. A Ia naa se Atua naa tama naa henua hakkaatoa.

³⁰ Teelaa ko TeAtua koi soko Ia. TeAtua ma ki hakatonutonu naa Jew raa tautari ki naa tiputtipu naa manava laatou iaa Ia. TeAtua ma ki hakatonutonu hoki naa tama naa henua sara, tautari ki naa takkoto naa tiputtipu naa manava laatou iaa Ia. ✧

³¹ Kootou ki see mannatu maa naa Loo raa ku tiiake taatou maa itaatou elotu i TeAtua. Seai iloo! Naa taratara naa Loo nei e haia taatou ki takkoto haimahi peenaa.

4

Naa tiputipu te manava Abraham i TeAtua

¹ Taatou ma ki taratara peehea i Abraham, te tamana taatou iloto te maarama nei? A ia ni mee peehea?

² Ki mee TeAtua ni vana maa te ora Abraham e tonu iaa ia e sosorina taukareka raa, teenaa Abraham e tau te hakanau iaa ia soko ia. Tevana iaa Abraham see tau te hakanau iaa ia imua TeAtua.

³ Te Laupepa Tapu raa e taratara peela, “Abraham ni hakannoo ki naa taratara TeAtua, teenaa e tonu ai tana ora imua naa karamata TeAtua.” ✧

⁴ Ttama e heheuna raa e tauia i ana heuna e mee. A ia see tauia vare koi. A ia e tauia iaa ia ni heunatia a ia naa heuna naa.

⁵ Naa ora taatou see ttonu maa itaatou e heheuna ki naa mahi taatou. Seai. Naa ora taatou e ttonu itaatou elotu i TeAtua. TeAtua soko ia e hakatonutonu naa ora taatou ki ttonu,

✧ **3.30** Deut 6.4; Gal 3.20 ✧ **4.3** Gen 15.6; Gal 3.6

i aa ia naa koi e lavaa te hakatonutonu naa tama haisara ki ttonu.

⁶ David ni taratara hoki maa niaaina se tama e sosorina peehea, TeAtua e lavaa te hakatonutonu tana ora ki tonu. Naa tama naa ki fiafia i te tiputipu TeAtua.

⁷ David ni taratara peela, “Naa tama TeAtua e aroha no uia naa haisara laatou raa, naa tama naa e hakahiahiaria.

⁸ Ki mee TeAtua see maanaturia a ia naa haisara naa tama naa ni mee imua, teenaa naa tama naa e tau te fiafia.”✧

⁹ Kootou e mannatu maa naa Jew e ssere raa koi e tau te fiafia? Seai iloo. Naa tama hoki naa henua sara raa ki fiafia. Taatou ku oti te llono i naa kaumai naa taratara te Laupepa Tapu raa peela, “Abraham ni hakannoo ki TeAtua, teenaa e tonu ai tana ora imua naa karamata TeAtua.”

¹⁰ TeAtua ni vana maa te ora Abraham ni tonu i te saaita hea? Imuri tana saaita ni ssere? Seai! Tana ora ni tonu are imua.

¹¹ Saaita Abraham ni kaamata ki lotu i TeAtua raa, a ia seki ssere are. Kimuri are raa, a ia ku ssere. Te ara e hakasura mai i te ssao Abraham ni ssere nei e hakailoa mai ki taatou maa te ora Abraham ni tonu imua naa karamata TeAtua i tana saaita ni lotu i TeAtua. Teenaa ko tana saaita seki ssere. Abraham nei ku mee ma ko te tamana i te vasi te lotu naa tama hakkaatoa e hakannoo ki naa taratara TeAtua. Teenaa ko naa tama TeAtua e vana maa e ttonu naa ora laatou, niaaina maa laatou see ssere naa kina laatou.✧

¹² Abraham ko te tamana naa tama e ssere ka lotu hoki i TeAtua pee ko ia, i tana saaita

✧ 4.8 Ps 32.1-2 ✧ 4.11 Gen 17.10

seki ssere.

13 TeAtua ni tuku tana taratara ki Abraham ma tana haanauna, aa ma naa mee hakkaatoa e takkoto i te maarama nei ma ki kauake Ia ki Abraham. I te aa, i Abraham e hakannoo ki ana taratara; teenaa e tonu ai a ia i naa karamata TeAtua. A ia ni see kauake naa taratara nei maa i Abraham ni tautari ki naa Loo. Seai.✠

14 Ki mee TeAtua ni tuku maaoni ana taratara nei maa i Abraham e tautari ki naa Loo raa, te lotu Abraham i TeAtua raa se lotu vare koi. Naa taratara hoki TeAtua ni tuku imua nei ku mee ma ni taratara matani koi.✠

15 Naa Loo raa e hakailoa mai maa taatou hakkaatoa ni tama haisara. Teenaa e kkite ai taatou i naa tiputipu te haaeo TeAtua. Tevana iaa see hai tama ma ki ilotia maa e haisara i naa kina naa Loo raa see ilotia.

16 Taatou nei ku illoa maa naa taratara hakamaatua TeAtua ni tuku imua raa ma kittino i naa lotu taatou i TeAtua. Teenei te hakailona taatou i te laaoi TeAtua e hookii vare ki Abraham ma tana haanauna. See mee ma ko naa tama koi e tautari ki naa Loo. Naa tama hakkaatoa e lotu pee ko Abraham raa ma ki nnoho ma te laaoi TeAtua e hookii nei, i te aa i Abraham ku mee ma ko laatou tamana, i te vasi te lotu.✠

17 Te Laupepa Tapu raa e taratara peela, “Koe ku tukua a nau ki tamana koe i naa kanohenua tammaki.” Te taratara nei e mmata taukareka i naa karamata TeAtua. Teenaa ko TeAtua ni lotu ai Abraham, aa ni hakamasike hoki naa tama ni mmate. Naa mee ni see takkoto

✠ 4.13 Gen 17.4-6; 22.17-18; Gal 3.29 ✠ 4.14 Gal 3.18 ✠ 4.16 Gal 3.7

imua raa ni hakamasikeria a Ia ki naa mahi tana taratara.✧

18 Niaaina maa Abraham ku matua raa, a ia ni iloa koi maa ia ma ki mee tana tamariki. Teenaa e mee ai a ia ma ko te tamana naa tama naa kano henua tammaki. Teenei ettino ai naa taratara te Laupepa Tapu e mee maa, "Too haanauna naa ma ki tammaki pee ko naa hetuu i te lani."✧

19 Abraham ni taupiri ki tae ki te lau ana setau hakkaatoa i tana matua. Niaaina maa ia e iloa maa ia ku tae ki tana matua, aa Sarah hoki ku poka raa, tana hakataakoto ni takoto haimahi koi. ✧

20 A ia ni seai iloo ki maanatu tammaki i naa purepure TeAtua ni takkoto mai imua. A ia ni hakataakoto tonu ka hakanau peenaa i naa mahi TeAtua.

21 Abraham e iloa maa TeAtua e lavaa te ppena ana mee ni taratara ake maa Ia ma ki mee.

22 Teenaa e taratara ai te Laupepa Tapu raa peela, "Teenaa e tonu ai tana ora imua naa karamata TeAtua".

23 Te taratara naa ni see taratara koi i Abraham.

24 Te taratara naa e taratara mai hoki ki taatou, naa tama ettonu naa ora laatou imua naa karamata TeAtua. I te aa, i taatou e lotu maaoni i TeAtua, teelaa ni hakamasikeria a Ia Jesus, TeAriki taatou, i te mate.

25 Jesus ni heunatia mai TeAtua ki au no mate ki uiaa naa haisara taatou. A Ia ni hakamasikeria hoki TeAtua ki ttonu naa ora taatou imua naa karamata TeAtua.✧

✧ 4.17 Gen 17.5 ✧ 4.18 Gen 15.5 ✧ 4.19 Gen 17.17 ✧ 4.25 Is 53.4-5

5

Naa ora e ttonu i naa karamata TeAtua

¹ Naa ora taatou ku ttonu imua TeAtua i taatou e lotu maaoni i Jesus Christ. Jesus ni tokonaki hoki ki taatou ki nnoho laaoni taatou ma taatou Atua.

² Te lotu taatou i Jesus nei ni taaraki mai taatou ara ki nnoho laaoni taatou ma TeAtua. Teenei taatou e ahu ka fiafia i taatou e taaohi manava maa taatou ma ki vaevae naa mahi TeAtua.

³ Taatou e ahu hoki i naa hakaaru taatou i naa haaeo. I te aa, naa haaeo naa e hakatipu ake te manava ki lavaa taatou te nnoho hakalavatoa.

⁴ Te manava te nnoho hakalavatoa naa ma ki hakatipu te tiputipu taukareka TeAtua e hiihai. Naa tama e ttaka ma te tiputipu nei e nnoho ka taaohi manava i TeAtua.

⁵ Taatou ki see mannatu tammaki i te nnoho taatou ka taaohi manava i TeAtua. TeAtua ni hookii mai TeAitu Tapu raa ki takoto tana laaoni iloto naa hatumanava taatou.

⁶ Saaita taatou koi nnoho ka see lavaa te tokonaki ki taatou soko taatou raa, Christ ni heunatia mai TeAtua ki au no mate ki hakasaoria taatou, naa tama haisara.

⁷ Taatou ma ki hainattaa te kkite ma se tama e lavaa te mee ki mate ia ki tokonaki ki te tama e tautari ki naa Loo. Tevana iaa taatou ma ki hainauhie koi te kkite ma se tama e mee ki mate ia ki tokonaki ki te tama e sosorina taukareka.

⁸ TeAtua ku oti te hakaari mai naa tiputipu tana manava aroha i taatou. Saaita taatou koi ttaka ma ni tama haisara raa, Christ ni mate ki ora taatou.

⁹ Saaita nei naa ora taatou e ttonu imua TeAtua, i naa haisara taatou e uiia te ttoo Jesus. Jesus

e lavaa hoki te tokonaki ki taatou ki see haaeo naa manava TeAtua i taatou.

¹⁰ Imua raa taatou ni nohonoho haaeo ma TeAtua, aa teenei taatou ku haia a Ia ma ni soa aana i te mate ana tana Tama. A Ia e lavaa hoki te hakaora taatou ki te ora Christ, i taatou ku vaisoa ma Ia i te saaita nei.

¹¹ Telaa mee hoki. Taatou e fiafia i taatou Ariki, Jesus Christ. Taatou ni haia a Ia ki nnoho laoi ma TeAtua i te saaita nei.

Adam ma Christ

¹² Ttama mua ni hakanohoria TeAtua i te maarama nei ko Adam, aa a ia ni mee ana haisara. Te manava haisara raa ni hakasuratia mai Adam ki te maarama nei. Te henua hakkaatoa ku takkoto i laro naa mahi te mate i laatou hakkaatoa ni tama haisara.☆

¹³ Saaita te henua ni ttaka ka ppena naa haisara raa, naa Loo raa seki kaumai are. Tevana iaa TeAtua ni see maanaturia a Ia naa haisara naa tama naa ni mee imua.

¹⁴ Naa tama hakkaatoa te maarama nei, kaamata mai i te ssao Adam no tae ki te ssao Moses, ni mmate hakkaatoa. Niaaina maa naa haisara aaraa tama e kkee ma naa haisara Adam ni mee i tana saaita ni see hakannoo ki naa taratara TeAtua raa, laatou ni mmate hoki pee ko Adam.

Adam e mee koi ma ko te tama ma ki oti ku hakasura iho imuri.

¹⁵ Tevana iaa te taukareka Christ e hookii raa e kee ma te haisara Adam. Ni maaoni, tu-raa tama ku oti te mmate i te haisara te tama tokotasi naa, tevana iaa te laoi TeAtua see taea. A Ia ni heuna mai tana Tama, Jesus Christ, ki au no hakasaoria naa tama te maarama nei.

☆ 5.12 Gen 3.6

16 Te taukareka TeAtua e hookii raa e kee ma te haisara te tama tokotasi naa ni pena. Te haisara tokotasi naa ni mee maa te henua hakkaatoa ku ssara. Tevana iaa niaaina maa laatou ni ppena te lopo sara, TeAtua ni hookii mai koi tana Tama, ki mee maa laatou ku see ssara.

17 Maaoni iloo. Te henua hakkaatoa ku ttaka koi ki mmate i te haisara te tama tokotasi, tana inoa ko Adam. Tevana iaa naa tama etoo naa mee taukalleka TeAtua e hookii raa ma ki ttaka ma te ora maaoni, i naa ora laatou ku oti te hakatonusia te tama tokotasi, tana inoa ko Jesus Christ.

18 Te mee raa e mee peenei: Te henua hakkaatoa ku ssara i te haisara Adam ni pena soko ia, peelaa hoki te tiputipu e tonu te tama tokotasi e hakasao te henua hakkaatoa no hakaora laatou.

19 I te see lono taratara te tama tokotasi, Adam, te henua hakkaatoa kuttaka ma naa haisara laatou. Peelaa hoki, i te lono taratara te tama tokotasi, Jesus Christ, te henua hakkaatoa ma ki hakatonusia ki ttonu naa ora laatou imua TeAtua.

20 TeAtua nikaumai naa Loo raa ki illoa te henua maa laatou ni tama haisara. Teenaa, te saaita te kooina naa haisara te henua e tosi no llasi, te laaoi TeAtua hoki e tosi.

21 Naa tama e ttaka ka ppena naa haisara raa ku nnoho koi ki mmate ma naa haisara laatou. Naa tama e ttaka i laro te roorosi TeAtua raa iaa ma ki ttaka ma te tiputipu e tonu. Teenaa Jesus Christ, taatou Ariki, ma ki hakattaki taatou ki te ora e ora hakaoti.

Te ora e taka ma Jesus Christ

¹ Taatou ki mee peehea? Taatou ki ppena naa haisara ki tosi te laaoi TeAtua?

² Seai iloo! Te tiputipu haisara taatou imua raa ku oti te tiiake hakaoti. Peehea naa ttaka taatou ma te tiputipu ku oti te peesia hakaoti taatou?

³ Kootou hakamattoni lokoi te taratara nei. Saaita taatou ni too te hakaokau tapu no ttaka taatou ma te ora Christ raa, taatou ni too te hakaokau tapu ki ttaka hoki taatou ma te mate Christ.

⁴ Saaita taatou ni too te hakaokau tapu raa, taatou e mee ma ni mmate ka tanumia iloto te kava pee ko te mate ana Jesus Christ. Saaita Jesus Christ ni hakamasikeria naa mahi TeAtua i te kava no taka ma te ora maaoni raa, taatou hoki e massike ma te ora hooi.✧

⁵ I taatou ni mmate pee ko Christ, taatou hoki ma ki massike ma te ora hooi pee ko Christ.

⁶ Taatou ku illoa maa te tiputipu taatou imua raa ni mate ma Christ i aruna te kros. Christ ni mate ki seua naa mahi te tiputipu haisara e takoto i taatou, ki see hakamanani taatou te ppena naa haisara.

⁷ Teenaa, te tama e mate raa see takoto i laro naa mahi te haisara.

⁸ I taatou ni mmate ma Christ, taatou e illoa hoki maa taatou ma ki ora ma Christ.

⁹ Taatou e illoa maa Christ ni hakamasikeria i te mate. A Ia ma ki see lavaa hoki te mate imuri, i te aa, naa mahi te mate raa ku oti te seua a Ia.

¹⁰ Christ ni mate te saaita tokotasi koi ki seua naa mahi te haisara. A Ia nei ku noho ma te ora maaoni, laaua ma TeAtua.

✧ 6.4 Col 2.12

11 Peelaa hoki, kootou kinnoho kailloa i naa haisara kootou imua raa ku oti te mmate ma Christ, aa teenei kootou ku ora maaoni ma TeAtua iloto naa mahi Jesus Christ.

12 Kootou roorosi ki see ffuri hoki kootou no tautari ki te tiputipu kootou ni kaimanako imua.

13 Kootou see mee pakava naa haitino kootou ki naa tiputipu see ttonu te maarama nei. Seai. Kootou ki hookii naa haitino kootou ki TeAtua, e mee ma ko naa tama e massike mai i te mate no ora, ki tauhia kootou te tiputipu e tonu TeAtua.

14 Te tiputipu te haisara raa ku see haimahi i naa ora kootou, i kootou ku see takkoto ilaro te roorosi naa Loo Moses. Kootou nei ku takkoto ilaro te laaoi TeAtua.

Ttiputipu e tonu

15 Taatou ki mee peehea? Taatou kippena naa haisara maa itaatou see takkoto ilaro te roorosi naa Loo? Seai iloo! Taatou ki see mannatu maa taatou kippena naa haisara maa itaatou ku takkoto ilaro te roorosilaoi TeAtua.

16 Kootou e illoa i te taratara nei. Ttama e hiihai maa ia e heheuna vare i telaa tama raa, a ia e mee ma se poe te tama naa. E mee naa tama e hakavaarea ki te tiputipu see tonu. Laatou ma ki oti ku mmate i te tiputipu naa. E mee hoki naa tama e heheuna naa heuna TeAtua. Laatou ma ki oti ku ttonu imua naa karamata TeAtua.

17 Nau e hiahia i TeAtua. Niaaina maa kootou ni hakavaarea te tiputipu haisara raa, kootou nilavaa koi te tautari hakappuru iloo

ki naa taratara e ttonu TeAtua ni kauatu ki kootou.

¹⁸ Kootou ni hakasaoria TeAtua i naa mahi naa haisara kootou, ki ttaka kootou ma te tiputipu e tonu.

¹⁹ (Nau e taratara peenei ki mallama naa pisouru kootou.) Imua raa kootou ni mee pakava naa haitino kootou ki te kau sosorina e kerekere ki tautari kootou ki te tiputipu te haisara. Saaita nei kootou ku mee ki hookii naa ora kootou ki ppena naa sosorina e ttonu ki sura te tiputipu e tapu.

²⁰ Imua raa te tiputipu te haisara raa e takoto haimahi i kootou, aa te tiputipu e tonu raa ni sei i kootou.

²¹ Se aa kootou e taukareka ni too i naa vana hakannapa kootou ni mee imua? Teenaa ko te tiputipu ma ki oti ku mmate ai kootou!

²² Kootou ku oti te hakasaoria TeAtua i naa mahi naa haisara kootou. Kootou nei ku heuna koi i TeAtua. Kootou ma ki suia TeAtua ki te ora e tapu. Teenaa ko te ora e ora hakaoti.

²³ Naa tama e ppena naa haisara raa ma ki mmate hakkaatoa. Te mee e taukareka TeAtua e hookii vare raa iaa, teenaa ko te ora maaoni i Jesus Christ, TeAriki taatou.

7

Ttiputipu te aavvana

¹ Aku taaina. Kootou ma ki massaro i aku taratara e kauatu nei, i kootou hakkaatoa e illoa i naa takkoto naa Loo Moses. Saaita taatou koi nnoho i te maarama nei, naa Loo raa e takkoto hakamaatua i taatou.

² Te taratara i naa tama e aavvana raa e mee peenei. Te ffine raa e hakapaaria te Loo raa ki tana aavana. Laaua ma ki nnoho hakapaa i te maarama nei. Tevana iaa ki mee te tanata raa ku mate, te ffine naa hoki ku ttana i te Loo teelaa ni hakapaa ai a ia ki tana aavana.

³ Aa ki mee te ffine raa e huri no aavana telaa tanata i te saaita tana aavana raa koi noho, a ia naa ku mee ma se ffine hai huri. A ia ma ki ttana koi te aavana i telaa tanata ki mee tana aavana raa ku mate, aa teenaa a ia naa ku see mee ma se ffine hai huri.

⁴ Aku taaina ma aku kave. Kootou hoki ku oti te mmate ma Christ. Kootou ku see takkoto koi i laro naa mahi naa Loo Moses. Kootou ku nnoho ma Christ i te saaita nei. A Ia ni masike i te mate ki tokonaki mai ki taatou, ki haia taatou ni heuna taukalleka maa TeAtua.

⁵ Te saaita taatou ni ttaka ka tautari ki naa tiputipu naa tinotama taatou raa, te tiputipu see tonu e hakassaaaina naa Loo Moses raa ni heheuna haimahi iloto naa manava taatou. Teenaa naa vana katoa taatou ni mee naa, ni kaumai taatou mate.

⁶ Tevana iaa i te saaita nei, taatou ku see takkoto i laro te roorosi naa Loo Moses. Taatou ku oti te hakassaoria TeAtua ki see takkoto taatou i laro naa mahi naa Loo naa. Saaita nei taatou ku see heheuna i laro naa mateara tuai naa Loo. Taatou ku heheuna i laro naa mateara hou TeAitu TeAtua.

Naa Loo ma naa haisara

⁷ E aa? Taatou e taratara maa naa Loo raa e ssara? Seai iloo! Nau ni hakailotia naa Loo raa i naa tiputipu te haisara. Ki mee naa Loo raa ni see hakatuu mai peelaa, “Koe see kaimanako

ki naa hekau telaa tama", nau ni see iloa are maa te manava kaimanako raa e hakallika.✠

⁸ Taku saaita ni iloa i te loo naa raa, taku manava ni usuhia te lopo mannatu kaimanako. Ki mee taatou ni see illoa i naa Loo Moses raa, naa tiputipu te haisara raa ni see haimahi i aruna taatou.

⁹ Nau ni taka vare mai koi imua, i taku saaita seki iloa are i naa Loo Moses, tevana iaa, i taku saaita koi ni iloa i naa Loo raa, aku haisara raa ni hakassaaaina no takkoto haimahi i taku ora,

¹⁰ teenaa naa Loo naa ni kaumai taku mate. Nau ku kite maa naa Loo ni tukua ma ki kaumai taku ora nei, ni kaumai are taku mate.

¹¹ Nau ni usuhia naa Loo raa ki mee nau te kau vana see ttonu. Teenei nau ku hakailotia naa Loo raa maa nau ma ki oti ku mate.✠

¹² Naa Loo raa e ttapu, aa naa taratara iloto naa Loo naa e ttapu, e ttonu aa e taukalleka.

¹³ Te mee nei see mee maa naa Loo raa ni kaumai taku mate. Seai iloo, te laa are ko te tiputipu te haisara. Niaaina maa nau e haate te tautari ki naa Loo e taukalleka raa, te tiputipu te haisara raa ni kaumai taku mate, teenaa ki hakatii maarama te tiputipu maaoni te haisara. Naa Loo raa e hakaari mai pe laa maa naa haisara raa e hakallika haao iloo.

Te tiputipu see tonu iloto naa manava taatou

¹⁴ Taatou e illoa maa teenei ni Loo e kaumai TeAitu TeAtua, tevana iaa nau e hakamanani koi te ppena naa haisara.

¹⁵ Taku maanatu see tonu. Nau ku see mee aku vana e iloa maa e ttonu. Seai. Nau

✠ 7.7 Ex 20.17; Deut 5.21 ✠ 7.11 Gen 3.13

ku huri are no ppena aku mee e illoa maa see ttonu.☆

16 Iaa nau ku huri koi no mee aku mee see fiffai raa, nau nei ku mee maa naa Loo raa e taukalleka koi.

17 Tevana iaa sei ko taku tinotama nei e mee naa mee nei. Teenaa ko te tiputipu see tonu e takoto iloto taku manava raa e mee naa mee naa.

18 Nau e iloa maa te tiputipu taukareka raa see takoto i taku tinotama. Teenei e hai ai nau ki te tiputipu see tonu nei. Niaaina maa te hiihai ki sosorina taukareka raa e takoto iloto taku manava raa, nau see lavaa te hakasuratia a nau te tiputipu naa.

19 Naa sosorina taukalleka teelaa e hiihai nau ma ki mee raa, see haia a nau. Nau e huri are no mee naa sosorina e hakallika.

20 Ki mee e maaoni maa nau e huri no mee aku sosorina see fiffai, teenaa sei ko nau naa e mee naa vana naa. Teenaa ko te tiputipu te haisara e takoto iaa nau.

21 Nau e kite te tiputipu nei e heheuna iaa nau. Taku saaita e hiihai maa nau ki sosorina taukareka, te sosorina are e hakallika raa e haia a nau.

22 Taku manava e hiihai ki naa Loo TeAtua.

23 Tevana iaa nau e kite te tiputipu sara e heheuna iaa nau. Te tiputipu see tonu raa e painnaki ma te tiputipu e hanotonu ma taku hakataakoto. Teenei nau e tauhia te tiputipu te haisara e heheuna iaa nau.

24 Ouppana! Nau ka mee peehea? Nau ma ki hakasaoria e ai i te tiputipu see tonu teenei ma ki kaumai taku mate nei?

☆ 7.15 Gal 5.17

25 TeAtua te laaoi! TeAriki Jesus Christ ni heunatia mai a Ia ki au no tokonaki ki taatou.

Teenei te tiputipu e taka ma nau: Nau soko nau e lavaa te tautari ki naa Loo TeAtua iloto taku hakataakoto; aa taku tinotama iaa e tautari ki naa Loo te haisara.

8

Te ora TeAitu Tapu

1 Naa tama e ttaka ma Jesus Christ raa ma ki see hai haaeoina TeAtua.

2 I te aa, TeAitu TeAtua, te Tama e hakaora taatou ki ttaka taatou ma Jesus Christ, ni hakasaoria a Ia taatou i naa mahi te haisara ma te mate.

3 Taatou ma ki hainattaa te tautari ki naa Loo Moses, i naa tinotama taatou e tauhia te tiputipu see tonu e takoto i taatou. Tevana iaa TeAtua ni lavaa te tokonaki ki taatou. Teenaa ni heuna mai ai a Ia tana tino Tama, Jesus Christ, ki hakasura iho ma te tiputipu te tama haisara te maarama nei, ki uiia naa haisara taatou.

4 TeAtua ni mee tana vana nei ki ttonu naa ora taatou imua ana karamata. Naa taratara e takkoto i naa Loo Moses raa see seua taatou, i taatou ku tautari koi ki te tiputipu TeAitu Tapu, aa taatou ku see tautari hoki ki te tiputipu see tonu naa tino taatou.

5 Naa tama e tautari ki te tiputipu see tonu naa tinotama laatou raa, e hakataakoto ki te tiputipu naa tinotama laatou e fiffai. Naa tama e tautari ki te tiputipu TeAitu Tapu raa, e hakataakoto ki te tiputipu TeAitu Tapu e hiihai.

6 Ttama e tautari ki te tiputipu tana tinotama raa ma ki oti ku mate. Ttama

e tautari ki TeAitu Tapu raa ma ki noho laaoi ma te ora maaoni.

⁷ Teenaa naa tama e tautari ki te tiputipu naa tinotama laatou raa, ko naa tama e tautau haaeo ma TeAtua, i naa tama naa see tautari ki naa Loo TeAtua. Maaoni iaa, laatou ma ki see lavaa te tautari ki naa Loo naa.

⁸ Naa tama e tautari ki te tiputipu naa tinotama laatou raa, ma ki see lavaa te hakahiahia TeAtua.

⁹ TeAitu Tapu e taka ma kootou. Kootou see tautari ki te tiputipu naa tinotama kootou. Ttama see taka ma TeAitu Christ raa, a ia sei se tama maaoni Christ.

¹⁰ Ki mee Christ e taka ma kootou, TeAitu raa ma ki takoto ma kote ora kootou, i naa ora kootou ku oti te haia a Ia no ttonu imua TeAtua. Niaaina maa naa haitino kootou ma ki mmate i naa haisara kootou, kootou ma ki nnoho ma te ora TeAitu TeAtua.

¹¹ Ki mee TeAitu Tapu TeAtua, te Tama ni hakamasike Christ i te mate, e taka ma kootou, teenaa te Tama ni hakamasike Christ i te mate raa ma ki hakaora hoki naa tinotama kootou ki tana Aitu e taka ma kootou.✧

¹² Aku taaina ma aku kave nei. Taatou e tau te tautari ki te tiputipu e tonu, aa teenaa sei ko te tiputipu see tonu naa tinotama taatou e hiihai maa taatou ki tautari.

¹³ Ki mee maa kootou e tautari ki te tiputipu see tonu naa tinotama kootou, kootou ma ki mmate. Aa ki mee maa kootou e tiiake te tiputipu see tonu naa ki naa mahi TeAitu Tapu, kootou ma ki ora.

¹⁴ Naa tama e tautari ki TeAitu TeAtua raa ko naa tama maaoni TeAtua.

✧ 8.11 1 Cor 3.16

15 I te aa, TeAitu e kauatu TeAtua ki noho ma kootou raa ni see kauatu ma ki hakamatakuria kootou, aa maa kootou ku heheuna poe iaa Ia. Seai iloo! Kootou ku ttaka ma TeAitu Tapu i kootou ni tama TeAtua e ppuru. Teenei e ttani ai taatou ki TeAtua peelaa, "Abba! Taku Tamana!"✧

16 TeAitu Tapu raa e hakaari mai ki naa aitu taatou maa taatou ni tamalliki TeAtua.

17 I taatou ni tamalliki TeAtua, teenaa taatou ma ki tauhia taatou te kau mee taukalleka TeAtua ni tuku maa ni tuuhana ana tama. Taatou hoki ma ki vaevae taatou ma Christ i ana tuuhana ma ki kauake TeAtua. I te aa, ki mee taatou e hakallono isu pee ko Christ, teenaa TeAtua ma ki hakanau hoki ki taatou pee ko ana hakanau i Christ.✧

Te ora taukareka imuri

18 Saaita nei taatou e nnoho ka hakallono isu i te kau haaeo te maarama nei. Tevana iaa nau e iloa maa naa haaeo nei ni mee vare koi ki mee taatou e hakatuu ki te taukareka TeAtua ma ki hakasura ki taatou imuri.

19 TeAtua ni pena naa mee hakkaatoa. Teenaa naa mee katoo te maarama nei e nnoho ka ttaro ki tae mai te ssao TeAtua ma ki hakanoho mai ana tamalliki maaoni.

20 Naa mee hakkaatoa i te maarama nei e takkoto hakallika. See mee maa teenei ko te ara naa tama te maarama nei ni fifai. Seai. TeAtua ni tukua a Ia naa mee te maarama nei ki takkoto peenaa, ki nnoho laatou ka ttari ki tana ara taukareka ma ki oti ku hakasura.✧

21 Naa mee katoo te maarama nei ma ki oti ku hakassaoria TeAtua i tana aso e tini,

ki see takkoto naa mee naa ma te hakallika.
 Naa mee naa ma ki hakauru mai ki taatou,
 naa tama TeAtua, ki nnoho hakapaa taatou,
 i taatou ni hakassaoria TeAtua.

²² Taatou e illoa maa e kaamata mai iloo
 imua no tae mai ki te ssao nei, naa mee
 katoo te maarama nei ni tanittani peenaa
 i te hakallono isu, e mee pee ko te tinae e taupiri
 ki haanau.

²³ Tevana iaa see mee ma ko naa mee koi
 te maarama nei e tanittani ka hakallono isu,
 taatou hoki e ttani ka hakallono isu i te ssao nei.
 Niaaina maa taatou ku oti tettoa taatou
 TeAitu TeAtua no ttaka ma taatou, taatou
 ma ki tanittani koi ka hakallono isu i naa nnoho
 taatou ka ttari ki te ssao taatou ma ki purutia
 TeAtua ma ni tino tama aana, teenaa ko te ssao
 taatou ma ki hakassaoria hakkaatoa.*

²⁴ Taatou ni hakassaoria i taatou
 e taao hi manava i TeAtua. Te nnoho
 taatou ka taao hi manava ki te mee
 e takoto i te maarama nei raa, teenaa seai
 se taao hi manava maaoni. Ko ai te tama e noho
 ka taritari ki te mee ku oti te noho ma ia?

²⁵ Ki mee taatou seki kkite i te mee
 e taao hi manava ai taatou raa, teenaa taatou
 ma ki nnoho seemuu koi ka taritari ki te mee naa.

²⁶ TeAitu Tapu e tokonaki ki taatou, i te aa
 i taatou koi tino mmate. Taatou e ttaka
 see illoa maa taatou ki taku peehea ki TeAtua.
 Taatou e tanittani seemuu koi i taatou see illoa
 te tarataraina taatou naa mee nei imua
 naa karamata TeAtua. Tevana iaa teelaa
 ko TeAitu raa e taku ka tani ake ki TeAtua
 ki tokonaki ki taatou.

* 8.23 2 Cor 5.2-4

²⁷ TeAtua e iloa i te maanatu TeAitu Tapu i aa Ia e iloa i naa takkoto naa hatumanava taatou. TeAitu Tapu raa e tautari koi ki te hiihai TeAtua. TeAtua e iloa maa TeAitu Tapu raa e taku ake ki tokonaki mai a ia ki taatou, ana tama.

²⁸ Taatou e illoa maa TeAtua e mee naa mee hakkaatoa ki heheuna hakapaa ki taukareka te noho naa tama e laa oi iaa Ia. Teenaa ko ana tama ni tuku ki mee ana heuna.

²⁹ Ana tama ni tuku nei ku oti te hakakkeeina a Ia i naa tama te maarama nei, ki takkoto hoki laatou pee ko Jesus Christ, tana Tama. Jesus ku noho pee ko te tama mua i te haanauna e lasi nei.

³⁰ Naa tama TeAtua ni hakakkee imua raa ni arumia a Ia ki oo ake. Naa tama ni arumia a Ia naa ku oti te hakatonusia a Ia. Laatou ku nnoho ma naa mahi ma te taukareka TeAtua.

Te laa oi TeAtua

³¹ Taatou ki taratara peehea i naa mee nei? Ki mee TeAtua e saapai mai ki taatou, ko ai te tama ma ki lavaa te painnaki ma taatou?

³² A Ia ni see kaimanako ma ki taaohi tana tama; a Ia ni hookii mai tana Tama naa ki taatou hakkaatoa. Kootou e mannatu maa ia ma ki lavaa te huu aaraa mee aana i taatou? Seai iloo! A Ia ma ki hookii mai naa mee hakkaatoa ki taatou.

³³ Ko ai te tama ma ki tau te hakatonutonu naa tama ku oti te hakakkeeina TeAtua? Naa tama naa ku oti te taapaa TeAtua maa e ttonu!

³⁴ Ko ai te tama ma ki hai haaeo ina a ia naa tama naa? Seai hoki ko Jesus Christ, ttama ni mate no hakamasikeria hoki TeAtua no hakanoho i tana vasi hakamaatau. I te aa,

Jesus e noho ka taratara tokonaki ki taatou imua naa karamata TeAtua i te saaita nei.

³⁵ See hai mee ma ki oti ku lavaa te ppui te laaoi TeAtua i taatou. Niaaina maa taatou e ttiri te kau haaeo ka haia pakavaina. Niaaina hoki maa taatou ettaka hiikkai, e nnoho see hai hekau, aa ka uru taatou ki naa haaeo e llasi no tauppiri taatou ki mmate, taatou ma ki see lavaa te hakakkeeina i te laaoi TeAtua.

³⁶ Te Laupepa Tapu raa e mee maa,

“Seai se aso e laka. Maatou e haia peenaa ki taaia ki mmate maatou, i te aa i maatou e tautari kiaa koe.

Maatou e haia ma ko naa sipsip e taaria ki taaia.”[✧]

³⁷ Niaaina maa ni haaeo peehea e hakassura iho, taatou ma ki see lavaa te hakahitia naa haaeo naa. Ite aa, itaatou ettaka ma naa mahi te Tama e manava laaoi i taatou.

³⁸ Nau e iloa maa see hai mee e lavaa te ppui mai te laaoi TeAtua itaatou. Te mate ma te ora, naa ensol ma naa aitu hakamau i telani, naa mee naa see lavaa te puuia laatou te laaoi TeAtua itaatou. Naa vana ite ssao nei ma naa vana imuri hoki see lavaa te puuia laatou te laaoi TeAtua i taatou.

³⁹ Te noho iaruna ma te noho ilaro hoki see lavaa te puuia laatou te laaoi TeAtua itaatou. Maaoni iaa, see hai mee e takkoto i te maarama nei e lavaa te puuia laatou te laaoi TeAtua i taatou, i te aa, i taatou ettaka ma Jesus Christ, TeAriki taatou.

[✧] **8.36** Ps 44.22

9

TeAtua ma ana tama.

¹ Aku taratara nei ni taratara maaoni. Nau see iloa te taratara kailaarao, i aa nau e taka ma Christ. TeAitu Tapu e taka ma nau nei e hakailoa mai maa taku maanatu e tonu.

² Te hakallika e takoto iloto taku manava nei see lavaa te oti. Nau e tanitani peenaa i taku aroha

³ i naa tama taku henua, i laatou ni tama taku ttoo maaoni. Nau e lavaa te tuku soko nau ki laro naa haaeo TeAtua ka tiiake nau te haanauna Christ, ki mee maa teenaa ko te ara ki lavaa laatou te lotu maaoni i TeAtua.

⁴ Naa tama raa ni tama ni purutia TeAtua ma ni tino tama aana. Naa mahi TeAtua ni hakaari ki laatou. Naa taratara hakamaatua TeAtua raa ni tuku ki laatou ka hookii ake ana Loo raa ki laatou hoki. Naa tama raa e ttaka ma te lotu maaoni. Naa purepure TeAtua e takkoto i laatou.*

⁵ Naa tama raa e oo iho i te manava naa Hebrew, naa tippuna maatou imua. Christ hoki ni sura iho i te manava laatou naa. Taatou ki see hakamotu te hakanau peenaa i TeAtua, i aa Ia e noho hakamaatua i naa tama naa henua hakkaatoa! Amen.

⁶ Nau see mee atu maa naa purepure TeAtua raa ni see ttino mai. Seai. I te aa? See mee maa naa tama hakkaatoa i Israel raa ni tama TeAtua e ppuru.

⁷ See mee hoki maa te haanauna hakkaatoa Abraham raa ni tamalliki TeAtua. Seai. TeAtua ni vanaake ki Abraham, "Oo mokopuna maaoni raa ma ki ssura iho i te manava Isaac."*

* 9.4 Ex 4.22 * 9.7 Gen 21.12

8 Te hakataakoto te taratara nei e mee maa naa tamalliki katoo ni hannau mai i te maarama nei raa, see mee maa teenaa ni tamalliki hakkaatoa TeAtua. Naa tamalliki koi ni hannau mai, aa e hanotonu ma naa purepure TeAtua e takkoto raa, teenaa ko naa tamalliki maaoni TeAtua.

9 I te aa, TeAtua ni purepure ake peelaa ki Abraham, "Nau ma ki oti ku tuku taku saaita ma ki ahemai. Taku saaita ma ki ahemai raa, Sarah ma ki haanau mai tana tamariki tanata."✧

10 Telaa mee hoki. Rebecca ni mee ana tamalliki e lua i Isaac, taatou tipuna.

11-12 TeAtua ni vanaake ki Rebecca, "Too tama matua raa ma ki heheuna i laro too tama e tamariki." TeAtua ni kauake naa taratara nei ki Rebecca i tana saaita seki haanau mai ana takarua tamalliki. Te mee nei e hakailoa mai maa TeAtua see ttoka ki naa tiputipu te tama ki tini tana tama e hiihai. Seai. Saaita te takarua naa seki hannau mai raa, TeAtua kunaa tini are tana tama.✧

13 Te Laupepa Tapu raa e mee maa, "Nau ni hiihai i Jacob, tevana iaa nau ni see hiihai ki Esau."✧

14 E aa? Taatou ki taratara maa te maanatu TeAtua see tonu? Seai iloo!

15 A Ia ni kauake tana taratara peelaa ki Moses, "Nau see hirihiri ma setama peehea nau ma ki aroha. Taku tama koi e maanatu maa nau e aroha raa, teenaa nau ma ki aroha iaa ia."✧

16 TeAtua see hiri koi ki te tama iaa Ia e tautari ki te hiihai te tama naa. A Ia hoki see hiri ki te tama maa i ttama naa

✧ 9.9 Gen 18.10 ✧ 9.11-12 Gen 25.23 ✧ 9.13 Mal 1.2-3 ✧ 9.15 Ex 33.19

e hakasura te lopo vana ki hiihai TeAtua kiaa ia. Seai iloo. TeAtua e tautari koi ki te tiputipu tana manava aroha.

¹⁷ Te Laupepa Tapu raa e hakatuu mai naa taratara TeAtua ni kauake ki Pharaoh, te Tuku Egypt, “Koe ni hakanohoria a nau ma se tuku ki hakasuratia taku Inoa ma aku mahi ki naa tama hakkaatoa te maarama nei.”✧

¹⁸ TeAtua e manava aroha koi ki tana tama e maanatu maa e tau ma tana aroha. Ki mee a Ia e hiihai maa se tama ki see lono taratara, a Ia e lavaa te haia a Ia te tama naa ki tiputipu peenaa.

Te haaeo ma te laaoi TeAtua

¹⁹ E mee te tama i kootou ma ki mee mai peela kiaa nau, “TeAtua see tau te taratara mai maa maatou e ssara, i te aa, maatou ni haia Ia ki ttipu maatou peenei. Ko ai te tama ma ki lavaa te sahea a ia te hiihai TeAtua?”

²⁰ Teenei taku taratara e kauatu ki kootou. Kootou ni tamavare koi. Kootou see tau te vasirisiri ma se aa TeAtua e penapena. Te kamete te tihuna e penapena raa see lavaa te huri ake ki te tihuna raa no vanaake peela, “Ai nau ku tataia ai koe peenei?”✧

²¹ Kootou e illoa i te ara raa see mee peenaa. Te tihuna raa e penapena tana kamete raa ki tana hiihai soko ia. A ia e iloa i ana penapena naa kamete naa vana e llasi aa ma naa kamete vare koi.

²² Te taratara i te tihuna nei e hanotonu ma naa vana TeAtua ni mee. A Ia ni hiihai maa te henua katoo ki kkite i ana haaeo i tana see hiihai ki te tiputipu see tonu, aa laatou

ku illoa i ana mahi. Tevana iaa a Ia ni hakkapi koi tana loto iloto tana manava, i aa Ia e iloa maa naa tama naa e nnoho koi ki mmate.

²³ TeAtua ni noho hakalavatoa iaa Ia ma ki oti ku hakasura iho tana manava laaoi ki ana tama ni hakanoho ma tana laaoi. Teenaa ko ana tama ni hakamaatino ki huri ake ana mahi.

²⁴ Taatou nei ni arumia TeAtua. See mee ma ko taatou koi naa Jew. Seai. E mee hoki naa tama naa henua sara e ttaka iloto taatou.

²⁵ Teenei naa taratara TeAtua ni sissia Hosea, "Naa tama ni see hannau mai i taku haanauna raa,

laatou ma ki taapaa a nau ma ni tama aaku.

Te kanohenua ni see hiihai nau imua raa, nau ma ki ttapa ma naa tama naa ni oti aaku.*

²⁶ I loto te henua ni vanaatu nau maa kootou seai ni tama aaku raa,

kootou ma ki massike iloto te henua naa no illoa maa kootou ni tamalliki TeAtua teelaa e ora hakaoti.*

²⁷ Isaiah ni mee ana taratara i naa sosorina te kanohenua Israel peenei,

"Niaaina maa naa tama i Israel e tammaki pee ko te kerekere i tai raa,

e moosisi koi naa tama ma ki hakassaoria no ora.

²⁸ I te aa, naa tama naa kanohenua hakkaatoa ma ki ttuu imua te Hakatonu TeAtua.

TeAtua ma ki kauake te hakatonu naa sosorina laatou ma naa tiputtipu laatou.*

²⁹ E mee pee ko naa taratara Isaiah ni mee imua peelaa,

"Ki mee TeAtua Haimahi ni see takkoto ana mokopuna iloto taatou raa,

* 9.25 Hos 2.23 * 9.26 Hos 1.10 * 9.28 Is 10.22-23 (LXX)

naa henua taatou nei ni seua pee ko Sodom ma Gomora.”✠

Paul e taku maa te kano henua Israel

³⁰ Taratara raa e mee peenei: Niaaina maa naa tama naa henua sara raa ni see ssee se ara soko laatou ma ki hakattonu naa ora laatou imua naa karamata TeAtua, naa ora laatou ni haia TeAtua maa e ttonu, i laatou ni hakataakoto tonu ki te vana Christ ni mee maa laatou.

³¹ Naa tama i Israel raa iaa ni ssee se ara ki hakattonu naa ora laatou ma TeAtua, teenaa i te hakamakkii laatou ma ki tautari ki naa Loo Moses, tevana iaa laatou ni see hai ara peela ni llave.

³² Naa vana naa ni hainattaa i laatou ni hai koi ki naa mahi laatou. Laatou ni see hakataakoto tonu ki te ara TeAtua e kauake ki laatou. Teenaa ni llave ai naa vae laatou i “te hatu hakatipetipe tama” no maaoha laatou ki laro.

³³ Teenei ku hanotonu ma naa taratara te Laupepa Tapu:

“Kootou hakannoo mai.

Nau e hakamoe te hatu hakatipetipe tama iloto Israel.

Te lopo tama ma ki llave naa vae laatou i te hatu naa no maaoha ki laro.

Ttama koi e lotu i te Tama naa ma ki see napa imuri.”✠

10

¹ Aku taaina ma aku kave nei. Nau e taratara ka tanitani peenaa i taku hiihai maa naa tama

taku henua raa ki hakassaoria. Teenei e taku ai nau peenaa ki TeAtua ki tokonaki ki laatou.

² Nau e iloa maa laatou e hai naa mahi laatou ki tautari laatou i TeAtua. Tevana iaa naa tama naa see illoa i naa tiputipu te ara maaoni ki tautari i TeAtua.

³ Naa tama naa ni see mee ki illoa laatou i te ara maaoni TeAtua e hakatonu te ora te tama. Teena ni ffuri ai laatou no ssee naa tino ara laatou. Laatou ni see tautari ki te ara TeAtua e hiihai.

⁴ Tevana iaa te ssao taatou ni takkoto i laro te roorosi naa Loo raa ni hakaotina Christ. Saaita nei, naa tama koi e lotu maaoni i Jesus Christ raa e ttonu imua TeAtua.

TeAtua e hiihai ki tokonaki te henua hakkaatoa

⁵ Teenei naa taratara Moses ni sissii i naa tautari taatou i naa Loo ki ttonu naa ora taatou, “Tama e tautari ki naa taratara hakamaatua naa Loo raa ma ki ora.”[☆]

⁶ Tevana iaa te Laupepa Tapu raa e taratara peenei i naa hakattonu naa ora taatou maa TeAtua ki naa hakataakoto taatou, “Kootou see vasirisiri peela, ‘Ko ai ttama ma ki hano ki te lani?’ ” (taratara nei e mee maa ko ai ttama ma ki hano no toomai Christ ki laro.)

⁷ “Kootou see vasirisiri hoki peela, ‘Ko ai ttama ma ki hano ki te kina te mate?’ ” (taratara nei e mee maa ko ai ttama ma ki hano no hakaheha mai Christ i te mate.)

⁸ Te taratara nei e mee maa, “Naa taratara TeAtua ni kaumai ki illoa taatou raa e takkoto koi i taatou. Naa taratara naa e takkoto i naa maaisu taatou ma iloto naa hatumanava taatou.” Teenei ko naa taratara i naa lotu maaoni taatou,

[☆] **10.5** Lev 18.5

teelaa e ssare maatou ka hakaea ki naa tama te maarama nei.✠

⁹ Ttiputipu te lotu maaoni raa e takoto peenei: Ki mee koe etaratara maa Christ ko TeAriki, ka iloa hoki maa Christ ni hakamasikeria TeAtua i te mate, koe ma ki oti ku hakasaoria TeAtua.

¹⁰ I te aa, naa ora taatou ettonu imua TeAtua i taatou e illoa maaoni iaa Ia, aa taatou ma ki hakassaoria TeAtua i taatou e taratara maa Christ ko taatou Ariki.

¹¹ Te Laupepa Tapu raa e hakatuu peelaa, “Ttama e iloa maaoni i te tama naa ma ki see napa imuri.”✠

¹² Te taratara nei e mee ki te kau tama hakkaatoa. Te mee raa see hakatonu maa koe se Jew, seai maa koe se tama i naa henua sara. TeAtua ko te Ariki tokotasi naa tama naa kanohenua hakkaatoa. A Ia e hookii te mee taukareka ki naa tama e ssee kiaa Ia ki tokonaki ake ki laatou.

¹³ Te Laupepa Tapu raa e mee maa, “Naa tama e ssee ki TeAriki ki tokonaki ake ki laatou raa ma ki hakassaoria TeAtua.”✠

¹⁴ Tevana iaa laatou ma ki ssee peehea ki TeAriki ki mee maa laatou see illoa maaoni iaa Ia? Laatou ma ki illoa peehea iaa Ia ki mee maa laatou seki llono naa taratara e mee iaa Ia? Aa laatou ma ki llono naa taratara naa peehea ki mee maa see hai tama e hakaea ake ki laatou?

¹⁵ Naa taratara naa ma ki hakaeaina e ai, ki mee maa see hai tama e heunatia ki oo no tarataraina naa taratara naa? Te Laupepa Tapu raa e mee maa, “Naa tama te maarama nei e fiafia i naa tama

✠ **10.8** Deut 30.12-14 ✠ **10.11** Is 28.16 (LXX) ✠ **10.13** Joel 2.32

ni heunatia ake TeAtua no hakaeta te Lono
Taukareka ki laaou!"☆

16 Tevana ia e moosi koi naa tama ni tauhia
laaou naa taratara te Lono Taukareka raa
i naa manava laaou. Isaiah ni taratara
peela, "TeAriki, ko ai te tama ni hakannoo
ki naa taratara maou ni hakaeta?"☆

17 Taatou nei ku illoa maa te lotu maaoni raa
e sura ina llono taatou i te Lono Taukareka
i Christ teela e hakaeta mai ki taatou.

18 Teenei nau ku vanaatu ki kootou: Naa tama
i Israel raa ku oti te llono i naa taratara naa.
I te aa i te Laupepa Tapu raa e hakatuu peela:

"Naa taratara naa tama ni heunatia TeAtua
ki hakaeta te Lono Taukareka raa
ni ttoa ki naa kina hakkaatoa
i te maarama nei."☆

19 Nau ma ki vasiri peela, E aa? Naa tama
i Israel raa ni see illoa i te taratara nei?
Naa taratara TeAtua raa ni kaumai Moses peenei:

"Kootou ma ki haia a nau ki manava haaeo
kootou
i naa tama te henua kootou e vana maa seai
se henua.

Kootou ma ki manava haaeo hoki
i naa tama te henua kootou e vana maa
e vvare."☆

20 Isaiah hoki e taratara haimahi i te mee nei:
"Nau ni laavea naa tama ni see anaana ma ki ssee
kiaa nau. Nau ni hakaeta ki naa tama
ni see vasirisiri ki illoa laaou ia nau."☆

21 I ana taratara ni mee i te kanohenua Israel raa,
TeAtua ni vanaake peela ki Isaiah, "Aku rima
ni ffora atu peena i te kau aso ki laaou,

☆ 10.15 Is 52.7 ☆ 10.16 Is 53.1 (LXX) ☆ 10.18 Ps 19.4 (LXX)

☆ 10.19 Deut 32.21 ☆ 10.20 Is 65.1 (LXX)

naa tama see hakannoo ki te taratara, aa e karamata kkaa."☆

11

Te aroha TeAtua i te kanohenua Israel

¹ Nau e vasiri peelaa: Te tino kanohenua TeAtua nei ku tiiake? Seai! Te kanohenua TeAtua nei see lavaa te tiiake! Kootou mmata mai iaa nau. Nau nei se tama haka Israel. Nau se mokopuna Abraham i te manava Benjamin.☆

² TeAtua ni see tiiake tana kanohenua ni hakamaatino mai iloo imua. Kootou e illoa i naa taratara mai Te Laupepa Tapu raa i te saaita Elijah ni tani ake ki TeAtua i naa vana hakallika te kanohenua Israel raa ni ppena.

³ A ia ni tani ake peelaa, "TeAriki, oo pure nei ku oti te taaiia katoou laatou ka seua oo olta. Teenei ko nau soko nau koi noho. Nau nei ku seeia hoki laatou ki taia."☆

⁴ TeAtua ni hakaaha ake peenei kiaa ia, "Nau ku oti te taaohi aku tama e noto naa simata e hitu. Naa tama nei ni see lotu ki te aitu Baal."☆

⁵ Ssao nei e takoto hoki peenaa. E moosisi koi naa tama kunnoho ma te ora maaoni. Teena ko naa tama TeAtua ni hakamaatino i tana manava aroha i laatou.

⁶ TeAtua e hiri koi ki te tama iaa Ia e manava aroha i te kau tama. A Ia see ttoka maa ni vana e taukalleka naa tama naa ni ppena. Seai. Ki mee a Ia nittoka ki naa vana laatou ni ppena raa, taana raa seai se manava aroha maaoni.

⁷ Taatou kukkite maa naa tama i Israel raa ni see llave te mee laatou ni mmate hakaoti

☆ **10.21** Is 65.2 (LXX) ☆ **11.1** Phil 3.5 ☆ **11.3** 1 Kgs 19.10,14

☆ **11.4** 1 Kgs 19.18

te ssee ma ki ttonu naa ora laatou imua TeAtua. Naa uruai tama TeAtua ni hiri raa ni ilotia laatou te mateara TeAtua e hiihai. Te mahi ana naa tama raa ni see hii hakannoo ki te hiihai TeAtua.

⁸ Te Laupepa Tapu raa e mee maa, "Naa manava laatou ma naa mannatu laatou ni hakapouritia TeAtua. Kaamata mai imua no tae mai ki te ssao nei, laatou ku see kkite ka see llono hoki ki te kau mee TeAtua e hakassura."☆

⁹ David ni mee ake ki TeAtua: "Tiiake naa tama naa ki hakavaarea i naa kaikai laatou e llasi, ki maaoha laatou ki laro aa ki lonollono raaoi laatou!

¹⁰ Hakapouritia naa karamata laatou ki see kkite laatou, ki lonollono raaoi i naa mmaha e nnoho ma laatou i naa saaita hakkaatoa."☆

¹¹ Nau ma ki vasiri peela: E aa? Naa Jew raa ni llave naa vae laatou no maaoha hakaoti ki laro? Seai iloo! TeAtua ni huri no hakasao hoki naa tama naa henua sara ki manava haeo naa Jew raa i naa tama naa, i te aa, i naa Jew naa ni hakassara naa vana laatou.

¹² Naa tama naa henua sara raa ni ssura te kau mee e taukalleka, i naa Jew raa ni hakassara naa vana laatou imua naa karamata TeAtua. TeAtua ni huri no hookii te lopo mee e taukalleka ki naa tama naa henua sara, i naa Jew raa ni hakakkeeina laatou ana taratara. Ki mee naa Jew hakkaatoa ma ki ahe ki TeAtua, te henua ma ki tiputipu peehea i te lopo mee

☆ **11.8** Deut 29.4; Is 29.10 ☆ **11.10** Ps 69.22-23 (LXX)

taukalleka TeAtua ma ki hookii ki naa Jew raa hakapaa ma naa tama te maarama nei?

TeAtua e tokonaki ki naa tama naa henua sara

¹³ Teenei nau ku taratara atu ki kootou, naa tama naa henua sara. Teenei ko nau nei ni tukua ki heheuna ma se aposol kootou. Nau e hakanau i te taukareka aku heuna ni kaumai TeAtua nei.

¹⁴ Nau e maanatu maa naa tama taku henua raa ma ki manava haaeo i aku heuna e mee nei. Nau e hiihai maa naa manava aaraa tama ilaatou naa kilavaa te hurisia i aku heuna e mee nei.

¹⁵ I te saaita naa Jew raa ni hakakkeeina TeAtua raa, TeAtua ni hakappae ake naa tama naa henua sara raa kiaa Ia. Saaita naa Jew naa ma ki hakaaha ake TeAtua kiaa Ia raa, laatou ma ki mee pee ko naa tama e hakamassikeria i te mate.

¹⁶ Ki mee se vasi haraoa e tohia no kauake ki TeAtua, te haraoa naa hakkaatoa se haraoa TeAtua. Ki mee naa patiaka se laakau e hookina ki TeAtua, naa laa hoki te laakau naa ni laa TeAtua.

¹⁷ Naa Jew raa e mee pee ko te laakau oliv ni toria hakaraaoi. Aaraa laa te laakau ni toria naa ni pakia no peesia, ki too atu naa laa te laakau te oliv e somovao raa no hakauu atu ki te laakau ni toria naa. Kootou, naa tama naa henua sara raa, e mee pee ko te laakau oliv e somovao. Saaita nei raa kootou e haimmahi ka llave i te lopo mee taukalleka pee ko naa Jew.

¹⁸ Tevana iaa kootou ki see fiaffia maa naa Jew raa ku tiiake TeAtua pee ko naa laa e pakia no peesia. Peehea naa fiaffia kootou?

Kootou ni laa koi. Naa laa te laakau raa see tauhia laatou naa patiaka raa ki mmau. Seai. Naa patiaka raa e taaohi naa laa te laakau raa ki mmau.

¹⁹ Kootou ma ki taratara peelaa, “Maaoni, tevana iaa naa laa raa ni pakia no peesia ki suia maatou naa sao laatou.”

²⁰ Teenaa se taratara maaoni. Laatou ni pakia no peesia i laatou ni see hakataakoto tonu i Christ. Kootou iaa e tauhia TeAtua i kootou e hakataakoto tonu i Christ. Teenei seai se mee ma ki ahu kootou; kootou ki mattaku i te mee nei.

²¹ Kootou mannatu hakaraaoi iloo. TeAtua ni see aroha maa ilaatou ni Jew, naa laa maaoni tana laakau ni tori. Ki mee a Ia ni see aroha i laatou raa, kootou e mannatu maa Ia ma ki lavaa te aroha vare i kootou? Seai iloo!

²² Taatou nei ku kkite i naa tiputipu te manava TeAtua. A Ia e manava haaeo i naa tama ni ppena naa haisara laatou no maaoha ki laro, aa e manava laaoi ki naa tama pee ko kootou, ki mee kootou e taaohi ki tana tiputipu e hiihai. Tevana iaa ki mee kootou e hakassara ni vana maa kootou, kootou ma ki uhukkia hoki a Ia no peesia ki te vasi.

²³ I te vasi naa Jew raa, ki mee laatou ku ffuri naa manava laatou no hakataakoto tonu i Christ, laatou ma ki hakaheha mai TeAtua no hakanohoria hoki ki naa kina laatou ni tukua TeAtua imua, teenaa TeAtua e lavaa te mee peenaa.

²⁴ Kootou naa tama naa henua sara raa e mee pee ko naa laa e pakia i te laakau e ssomo vao no hakauutia ki naa laakau ni toria hakaraaoi. Naa Jew raa e mee pee

ko te laakau ni toria hakaraaoui. Naa laa te laakau ni pakia raa ma ki hainauhie koi te hakaaha atu no hakauutia hoki ki te laakau naa, i teenaa ni tino laa te laakau naa.

Te laaoui TeAtua i naa tama te maarama nei

²⁵ Aku taaina. Nau e hiihai maa kootou ki illoa i te taratara maaoni nei. Teenei se taratara huu see ilotia te henua. Nau e kauatu te taratara nei ki see nnoho kootou ka taratara maa kootou e illoa i te kau vana. Naa Jew raa koi nnoho iloo see hakannoo ki naa taratara TeAtua. Te tiputipu naa ma ki takoto peenaa ki tae iloo ki te saaita e kaatoa ake naa tama naa henua sara raa no hakappae ake ki TeAtua.

²⁶ Te Laupepa Tapu raa e taratara peenei i te vana TeAtua ma ki mee ki hakasao te kanohenua Israel:

“Tama ma ki tokonaki ki taatou raa ma ki hakasura iho i Zion no uiia naa haisara hakkaatoa naa tama i te manava Jacob.✧

²⁷ Teenei ko aku taratara hakamaatua ma ki tuku ma laatou

i taku saaita ma ki uii naa haisara laatou.”✧

²⁸ I te ara laatou ni see fifai maa laatou e hakannoo ki te Lono Taukareka Christ raa, laatou ni hakataharia TeAtua i tana vasi. Teenei e sura ai te taukareka raa i kootou, naa tama naa henua sara. Tevana iaa TeAtua e llee koi tana manava i laatou, naa Jew, iaa Ia ni tuku tana taratara ma naa tippuna laatou imua.

²⁹ Saaita TeAtua e tini tana tama ma ki oti ku kauake ana lopo mee e taukalleka raa, a Ia ma ki see lavaa te huri hoki tana maanatu imuri.

³⁰ I te vasi kootou, naa tama naa henua sara raa, kootou ni see tautari ki naa taratara TeAtua raa imua. Kootou nei kullave i te laaoi TeAtua, i naa Jew raa ku see hakannoo ki naa taratara TeAtua.

³¹ Saaita nei naa Jew raa ku see lono taratara pee ko kootou imua. Teenaa te aroha TeAtua ni kauatu ki kootou raa ma ki oti ku kauake hoki ki naa Jew.

³² TeAtua ni tiiake Ia naa tama te maarama nei ki see hakannoo ki ana taratara, ki lavaa Ia te hakasura tana manava aroha ki laatou hakkaatoa.

Taatou ki hakanau i TeAtua

³³ TeAtua see taea i ana hai mee taukalleka. A Ia hoki see taea itana atamai ma tana iloa i te kau vana. Ko ai te tama ma ki iloa te tarataraina a ia naa vana TeAtua e maanatu ma ki mee? Ko ai te tama ma ki maasaro i ana sosorina?✧

³⁴ Te Laupepa Tapu raa e hakatuu mai peelaa: “Ko ai ttama e iloa i te maanatu TeAriki? Ko ai ttama e tau te akonaki ake kiaa Ia?✧

³⁵ Ko ai ttama ni hookii tana mee ki TeAtua ma ki oti ku suia ake hoki?”✧

³⁶ Naa mee hakkaatoa ni mee TeAtua ni penapena. Naa mee hakkaatoa e hakatahito iaa Ia. Taatou ki hakanau i te haimahi TeAtua i te kau saaita hakkaatoa! Amen.✧

12

Ttiputipu TeAtua e hiihai

¹ Aku taaina ma aku kave nei. Kootou ku oti te kkite i naa takoto te manava aroha TeAtua

✧ **11.33** Is 55.8 ✧ **11.34** Is 40.13 (LXX) ✧ **11.35** Job 41.11

✧ **11.36** 1 Cor 8.6

i kootou. Teenei nau ku kauatu te taratara nei ki kootou. Kootou ki hookii naa tinotama kootou ki TeAtua maa ni ora kootou e hakaara kiaa Ia ki haia ana heuna. Teenaa a Ia ma ki hiahia i kootou. Teenei naa tiputipu te lotu maaoni.

² Kootou see tautari ki te tiputipu naa tama te maarama nei. Kootou ki tiiake TeAtua ki hakatipu se tiputipu hooi iloto naa manava kootou, ki ssura ni mannatu taukalleka ma kootou. Ki mee kootou e taaohi ki te tiputipu naa, kootou ma kilavaa te illoa i naa vana TeAtua e hiihai maa kootou ki mee. Teenaa ko naa mee e taukalleka aa e ttonu maaoni teelaa e hiahia ai a Ia.

³ TeAtua e roorosi hakaraaai iloo kiaa nau, teenei nau e kauatu te taratara nei ki kootou hakkaatoa: Kootou see hikkahi maa kootou e illoa i te kau vana. Kootou hakatonu koi ki kootou, ki tau ma te kooina naa illoa kootou ni kauatu TeAtua.

⁴ Te haitino te tama e takoto te lopo tamaa kina e kkee naa heheuna laatou.

⁵ Te haanauna Christ raa e tiputipu hoki peenaa. Niaaina maa taatou e tammaki, taatou nei e mee ma se haitino koi tokotasi i Christ, i taatou e heheuna hakapaa pee ko te lopo tamaa kina te haitino tokotasi.✧

⁶ Taatou ki massike no haia taatou te kau heuna TeAtua ni kaumai ki taatou. Ki mee taatou e tukua ki hakaea naa taratara TeAtua, taatou ki hakaea tonu tautari ki naa illoa e ttaka ma taatou.

⁷ Ki mee taatou e tukua ki heunatia naa heuna aaraa tama, taatou ki heunatia taatou. Ki mee taatou e tukua ki akonaki te henua, taatou

✧ 12.5 1 Cor 12.12

ki akonaki hakaraaoi te henua.

⁸ Ki mee taatou e tukua ki saapai ki aaraa tama, taatou ki saapai ki aaraa tama. Ttama e vvae ana hekau ma telaa tama raa ki vaevae ma te manava laaoi. Te hakamau raa ki heheuna hakaraaoi. Ttama e manava laaoi ki te kau tama raa ki hai ma te hiahia.✧

⁹ Kootou ki hakasura te manava laaoi maaoni ki aaraa tama. Kootou ki tiiake te tiputipu see tonu. Tauhia kootou te tiputipu e taukareka.

¹⁰ Manava laaoi i aaraa tama, i teenaa ni taaina kootou i te lotu. Kootou ki haitaina laaoi ka hakanau i naa taaina kootou.

¹¹ Kootou see heheuna matanaennae. Kootou ki heheuna hakappuru ki lavaa kootou naa heuna TeAriki.

¹² Kootou ki nnoho hakauaua ka ttari ki TeAriki. Kootou ki nnoho seemuu i naa uru kootou ki te kau haaeo. Kootou ki taku ki TeAtua i naa saaita hakkaatoa.

¹³ Vaevae naa hekau kootou ma naa taaina kootou i telotu e nnoho hakaaroha. Kootou ki hakauru te kau tama ki lotu naa hare kootou.

¹⁴ Kootou ki taku ki TeAtua ki aroha Ia ki naa tama e lotoffaaeo i kootou. Kootou ki see taku ki TeAtua ma ki hai haaeoina naa tama naa.✧

¹⁵ Ki mee ni tama e fiaffia, kootou hoki ki fiaffia ma laatou. Aa ki mee ni tama e ttani, kootou hoki ki ttani hakapaa ma laatou.

¹⁶ Aroha i te kautama hakkaatoa. Kootou see hikkahi maa kootou ni tama hakamau. Kootou ki kkapa no mee naa tamaa heuna naa tamavare. Kootou see mannatu maa kootou e atammai are i aaraa tama.✧

✧ **12.8** 1 Cor 12.4-11 ✧ **12.14** Mt 5.44; Lk 6.28 ✧ **12.16** Prov 3.7

17 Ki mee ni tama e mee ni vana hakallika ki kootou, kootou see ffuri atu no mee hoki ni vana hakallika ki laatou. Seai. Kootou ki hakasura te tiputipu te henua e mmata maa e taukareka.

18 Kootou ki tautari ki te tiputipu e taukareka, ki nnoho laaoi kootou ma naa tama hakkaatoa.

19 Ki mee kootou e hai haaeoina ni tama, kootou see ffuri atu no mee ni vana hakallika ki laatou. Kootou ki tiiake TeAtua ki huri ake soko la no kauake ana haaeo ki naa tama naa. Te Laupepa Tapu raa e mee maa, "TeAriki e taratara peenei: Nau ma ki painnaki ma naa tama e hai haaeoina laatou aaraa tama."✧

20 Te Laupepa Tapu raa e taratara hoki maa, "Ki mee se tama e tautau haaeo koorua e hiikai, kauatu ni kaikai maana ki kai. Ki mee a ia e hiiunu, kauatu se vai maana ki unu. Naa tama naa ma ki nnapa i naa sosorina laatou soko laatou ki mee kootou e hakasura te tiputipu nei."✧

21 Kootou roorosi ki see hakahiti te tiputipu see tonu raa i aruna te tiputipu e tonu e taka ma kootou. Seai. Kootou ki hakahitia kootou te tiputipu see tonu raa ki te tiputipu e tonu.

13

Hakannoo ki naa hakamau

1 Te henua hakkaatoa ki hakannoo ki naa hakamau laatou e roorosi ilaatou. See hai henua e hakanoho ana hakamau soko laatou. Naa hakamau naa henua i te ssao nei ni tama ni hakanohoria TeAtua.

✧ 12.19 Deut 32.35 ✧ 12.20 Prov 25.21-22 (LXX)

² Te tama e sahe naa taratara naa hakamau raa, a ia e sahea hoki a ia naa taratara TeAtua. A ia naa ku hakasara kiaa ia soko ia.

³ Naa tama e sosorina hakallika raa ma ki nnoho ka mattaku i naa hakamau naa henua laatou. Naa tama e sosorina taukalleka raa iaa, laatou ma ki nnoho see mattaku i naa hakamau laatou. E aa? Kootou e fiffai maa kootou ki see mattaku i naa hakamau kootou? Teenaa, aa kootou ki sosorina taukalleka ki fiffai naa hakamau kootou raa i kootou.

⁴ Naa hakamau raa ni tama e tukua TeAtua ki roorosi i kootou. Tevana iaa kootou ki mattaku i laatou ki mee kootou e sosorina hakallika. I te aa i naa tama naa e lavaa te taa kootou. Naa tama naa ni tukua TeAtua ki roorosi atu hakaraaoi iloo ki see sosorina hakallika kootou.

⁵ Teenaa kootou ki hakannoo ki naa taratara naa hakamau. Kootou see mee maa kootou e hakannoo koi maa i kootou e mattaku i TeAtua. Seai. Kootou ki hakannoo ki naa taratara naa tama naa i kootou e illoa maa teenaa ko te tiputipu e tonu.

⁶ Teenaa ko te vana e taukareka ai maa kootou ki pesi naa takis kootou. Naa hakamau raa ni tama e tukua TeAtua ki ao naa takis naa tama naa henua hakkaatoa.

⁷ Kootou ki pesi ni aa laatou e vanaatu maa kootou ki pesi. Ki mee laatou e mee maa kootou ki pesi ni takis, kootou ku pesi naa takis. Ki mee laatou e mee maa kootou ki pesi ni mane, kootou ku pesi mane. Ki mee kootou e tau te mattaku i naa tama naa, kootou ki mattaku i laatou, aa ki mee kootou e tau te hakanau i naa tama naa, kootou ki hakanau i laatou.✧

✧ 13.7 Mt 22.21; Mk 12.17; Lk 20.25

Manava laaoi i telaa tama

⁸ Kootou ki suia kootou naa mee naa tama ni toa kootou. Kootou hoki ki manava laaoi i telaa tama. Te tama e manava laaoi i telaa tama raa ko te tama e tautari ki naa Loo TeAtua.

⁹ E mee naa Loo e hakatuu maa, “Kootou see hai huri ma naa aavana aaraa tama; kootou see taa tama; kootou see kailallao; kootou see oti manava i naa mee telaa tama.” Naa Loo nei ma aaraa Loo hoki e takkoto hakkaatoa ilaro te Loo tokotasi: “Manava laaoi i telaa tama pee ko koe e manava laaoi iaa koe soko kkoe.”☆

¹⁰ Ki mee te tama raa e manava laaoi i telaa tama raa, a ia ma ki see hai vana e hakallika ma ki oti ku mee ki te tama naa. Te tama e manava laaoi i telaa tama raa ko te tama e tautari ki naa taratara hakkaatoa naa Loo Moses.

¹¹ Kootou ki tautari ki naa taratara nei i kootou e illoa maa te ssao raa ku tae ki maffuru kootou no ara. Kootou see mannatu maa te ssao naa koi mmao pee ko naa mannatu kootou imua, i te saaita kootou ni kaamata te lotu i TeAtua.

¹² Ssao nei ku mee pee ko naa hakattea te ata ki maarama. Taatou ki tiiake naa sosorina taatou ni mee i te saaita te mee raa koi pouri, i taatou nei ku nnoho i te maasina e lasi. Taatou ki massike ma naa hana te maasina nei.

¹³ Taatou ki sosorina taukalleka ma ni tama te ao, see unu mahi naa vaimmara ka hai huri, see hakatautau ma telaa tama, aa see manava ssano i telaa tama.

☆ **13.9** Ex 20.13-15,17; Deut 5.17-19,21; Lev 19.18

14 Kootou massike ma naa hana TeAriki Jesus Christ, aa kootou ku tiiake naa sosorina hakanapa kootou e tautari ki te hiihai naa tino kootou.

14

Kootou see hakatonutonu telaa tama

¹ Haisoa ki naa tama te lotu teelaa see haimahi naa lotu laatou i TeAtua. Kootou iaa see mee ma ki hakatautau kootou maa ilaatou see mee naa mannatu laatou pee ko kootou.

² E mee aaraa tama e hakataakoto maa laatou e ttana te kkai naa kaikai hakkaatoa. Naa tama see haimahi naa lotu laatou i TeAtua raa see kkai naa pukunohi naa manu. Laatou e kkai koi naa lau laakau.

³ Ttama e ttana te kai te kau kaikai raa ki see taratara haaeo i naa tama e kkai koi naa lau laakau. Peelaa hoki, naa tama e kkai koi naa lau laakau raa ki see tarataraina laatou naa tama e ttana te kkai te kau kaikai. I te aa, i laatou ni tama hoki TeAtua.

⁴ Kootou ko ai ki tarataraina kootou naa tama e heheuna maa telaa tama? Teelaa are ko te hakamau naa tama naa teelaa ma ki ttapa ma naa tama naa e ttuu mmou aa ma seai. Aa naa tama naa ma ki ttuu mmou i TeAriki e lavaa te hakatuu laatou ki mmou.

⁵ E mee aaraa tama e hakamaatino laatou aso ma se aso hakamau laatou. Aaraa tama iaa e mannatu maa naa aso hakkaatoa e hakataupeellaa. Taatou ki taaoihi ki naa aso taatou e maanatu maa ni aso ellasi taatou.

⁶ Ttama e tuku tana aso raa, a ia e tuku maa teenaa tana aso ki hakanau i TeAriki. Ttama e ttana te kai te kau kaikai raa, a ia e kai ki hakanau ia i TeAriki, i teenaa ni kaikai TeAtua

e kauake. Ttama e mattino ana kaikai see kai raa e hakanau hoki i TeAriki i ana kaikai e kauake TeAtua ma ki kai.✧

⁷ See hai tama e ora i tana hiihai soko ia. See hai tama hoki e mate i tana hiihai soko ia.

⁸ Taatou nei e ora i te hiihai TeAtua. Taatou hoki e mmate i te hiihai TeAtua. Niaaina maa taatou e ora, seai maa taatou e mmate, taatou nei ni tama TeAriki.

⁹ Christ ni mate no masike hoki ki noho ia ma ko TeAriki naa tama e ora ma naa tama e mmate.

¹⁰ Teenei e vanaatu ai nau ki kootou naa tama e kkai koi naa lau laakau: Kootou ki see tarataraina kootou aaraa tama. Aa kootou naa tama e kkai te kau kaikai, kootou ki see tarataraina kootou aaraa tama e lotu i TeAriki. Taatou hakkaatoa ma ki ttuu imua te Hakatonu TeAtua.✧

¹¹ Te Laupepa Tapu raa e hakatuu peela:

“TeAtua e taratara peenei, ‘I taku noho e noho nei,

naa tama te maarama nei ma ki hakamaruu ki naa turi laatou no lotu kiaa nau.

Naa tama raa hakkaatoa ma ki illoa ka taratara maa nau nei ko TeAtua maaoni.’”✧

¹² Taatou hakkaatoa ma ki hakaari ki TeAtua maa ni aa taatou ni mee ki naa ora taatou.

Kootou see hakkoro telaa tama ki ppena naa haisara

¹³ Taatou ki see tarataraina taatou telaa tama ma se tama haisara. Seai. Kootou ki see ffuri no mee ni vana ki usuhia naa tama naa ki tautari ki te tiputipu naa. Kootou ki tokonaki ki laatou, ki see hakassara ni vana maa laatou.

14 Nau e taka ma TeAriki Jesus Christ. Teenaa nau e iloa maa te kau kaikai hakkaatoa e taukalleka koi te kkai. Tevana iaa, ki mee se tama e maanatu maa e mee ana kaikai e hakallika te kkai, naa kaikai naa e hakallika kiaa ia soko ia.

15 Kootou see kkai naa kaikai kootou naa imua naa tama naa ma ki mamannatu tammaki laatou. Teenaa seai se maanatu e sura mai i te manava aroha. Kootou see mee ma ki hakallika te hakataakoto naa tama ni mate ai Christ raa i naa kaikai kootou e kkai.

16 Kootou see mee ma ki taratara hakallika te henua i naa mee kootou e mee maa e taukalleka.

17 Te Nohorana TeAtua raa seai se kina e nnoho taatou ka mamannatu ki naa kaikai taatou e kkai ma naa mee taatou e unu. Te Nohorana TeAtua raa se kina te tiputipu e tonu, te noho laaoi, aa te hiahia. Teenaa se tiputipu e kaumai TeAitu Tapu.

18 Saaita te henua e heheuna maa Christ ka tautari ki te tiputipu nei raa, teenaa TeAtua ma ki hiahia i laatou. Aaraa tama hoki ma ki hakanau i laatou.

19 Taatou ki heheuna hakamattoni ki haia taatou naa mee e hakasura te laaoi, aa naa mee e lavaa te hakatipu ake te illoa naa taaina taatou i TeAtua.

20 TeAtua ni hakasura te kau vana ki illoa maaoni te henua hakkaatoa iaa Ia. Kootou see seua kootou tana vana e mee naa. Niaaina maa te kau kaikai e taukalleka te kkai raa, kootou e ssara ki mee maa kootou e kkai naa kaikai imua naa tama e mannatu maa naa kaikai naa e hakallika te kkai. Te ara naa e sara, i laatou ma ki tautari ki kootou no ssara.

21 E taukareka maa kootou ki see kkai naa pukunohi naa manu ka unu naa vaimmara, ki see mamannatu tammaki naa taaina ma naa kave kootou.

22 Taaohi ki te mee kootou e illoa maa e tonu i te mee nei, ki takoto iloto kootou ma TeAtua. Naa tama e ttaka ka illoa maa naa sosorina laa-tou e ttonu raa ma ki ttaka ka fiafia.

23 Tevana iaa ki mee naa tama raa e mannatu tammaki i naa kaikai laatou e kkai, laatou e ssara i naa karamata TeAtua ki mee maa laatou e kkai naa kaikai naa. I te aa, i naa vana naa tama naa e mee raa, see hanotonu ma naa hakataakoto laa-tou. Naa vana hakkaatoa taatou e mee, aa see hanotonu ma naa hakataakoto taatou raa, naa vana naa e ssara.

15

Tokonaki ki telaa tama

1 Taatou naa tama e haimahi naa hakataakoto taatou i TeAtua raa ki tokonaki ki naa tama see haimahi naa hakataakoto laatou. Taatou ki see mannatu koi ma ki ssee te taukareka maa taatou soko taatou.

2 Taatou ki ssee se taukareka maa naa taaina taatou, ki hakatipuina naa tama naa ki te hakataakoto e tonu.

3 I te aa, Christ ni see mee ana vana ma ki ssee tana taukareka soko Ia. Te Laupepa Tapu raa e mee maa, "Te kau haeo kootou ni kauatu naa tama te maarama nei ni pesi mai hakkaatoa kiaa nau."☆

4 Naa taratara hakkaatoa e takkoto iloto te Laupepa Tapu raa ni sissia ki tokonaki

☆ 15.3 Ps 69.9

ki taatou ki nnoho hakalavatoa taatou, ki hai mee e taaohi manava ai taatou.

⁵ TeAtua soko Ia e tokonaki ki taatou ki nnoho hakalavatoa taatou. A Ia e tokonaki atu ki ttaka kootou ma te hakataakoto tokotasi ka tautari ki te tiputipu Jesus Christ.

⁶ Kootou hakkaatoa ki hakanau hakaapaa i TeAtua, te Tamana TeAriki taatou, Jesus Christ.

*Te Lono Taukareka ki naa tama
naa henua sara*

⁷ Haisoa ma aaraa tama pee ko Christ e haisoa ma kootou. Teenaa naa tama hakkaatoa ma ki hakanau i te inoa TeAtua.

⁸ Christ ni hakasura iho no haia naa heuna naa Jew raa ki hanotonu ma naa taratara TeAtua ni purepure ki naa tippuna laatou imua.

⁹ A ia ni mee peenei hoki ki massike naa tama naa henua sara no hakanau i te manava aroha TeAtua. Te Laupepa Tapu raa e mee maa:

“Nau ma ki hakauru ma naa tama naa henua sara no hakanau i too laaoi.

Nau ma ki huahua hakanau i too inoa.”✧

¹⁰ E mee hoki ana taratara peela:

“Kootou naa tama naa henua sara, kootou massike no hakauaua ma naa tama TeAtua!”✧

¹¹ Aaraa taratara e mee hoki peela:

“Hakanau i te laaoi TeAriki, kootou naa tama naa henua sara. Te henua katoo ki hakanau iaa Ia!”✧

¹² Isaiah hoki ni taratara peela:

“Te mokopuna Jesi tokotasi ma ki hakasura iho.

✧ 15.9 2 Sam 22.50; Ps 18.49 ✧ 15.10 Deut 32.43 ✧ 15.11 Ps 117.1

A ia ma ki noho hakamaatua i naa tama
naa henua sara.

Naa tama naa ma ki taaohi manava katoou
iaa Ia."☆

13 Nau e taku ki TeAtua, te tama
e taaohi manava ai taatou, ki haaoa kootou
ki te manava hiahia ma te manava te noho laaoi
ki naa hakataakoto tonu kootou iaa Ia. Teenaa
ki hakatipuina naa manava kootou ki naa mahi
TeAitu Tapu.

Naa heheuna Paul

14 Aku taaina ma aku kave nei, taku manava
e taukareka i aa nau e iloa maa kootou e noho
taukalleka, aa kootou hoki ku illoa i te kau vana.
Teenaa e lavaa ai kootou te akonaki aaraa tama.

15 Tevana iaa kootou e kkite i aa nau e mattino
aku mee e taratara haimahi atu iloto taku pas nei.
Teenaa ko aku taratara ni kauatu imua. Nau
see mataku te kauatu naa taratara naa i teenei
ni heuna e kaumai TeAtua.

16 Nau setama e mee naa heuna Jesus
Christ. Nau e heheuna ma se maatua te lotu
e hakaera te Lono Taukareka TeAtua ki naa tama
naa henua sara, ki mee naa tama naa ma
se mee e taukareka e hakaara ki TeAtua,
e hakatapuria ake TeAitu Tapu.

17 Nau e tau te hakatanata maa naa heuna TeA-
tua e kaumai ma ki heunatia a nau, i te aa, nau
e iloa maa Jesus Christ e taka ma nau.

18 Nau ma ki see ppore. Nau ma ki tarataraina
a nau te kau vana Christ ni hakasuratia
a nau. Teenaa ni illoa maaoni ai naa tama
naa henua sara raa no tautari ki naa taratara
TeAtua. Laatou ni llono i aku taratara ni kauake
ka kkite laatou i aku sosorina.

☆ 15.12 Is 11.10 (LXX)

19 Laatou ni kkite hoki i te lopo vana ni hakassura iloto naa mahi TeAitu Tapu TeAtua. Te Lono Taukareka i Christ nei ni tarataraina a nau i Jerusalem no tae ki Ilirikum, i telaa vasi Masedonia.

20 Nau e hakamakii iloo ki hakataea te Lono Taukareka nei ki naa tama naa henua seki llono i Christ. Nau e hiihai maa nau nei ko te tama maa e hakaea naa taratara nei ki laatou.

21 E mee pee ko naa hakatuu mai te Laupepa Tapu raa peela, "Naa tama ni see hakailotia ki illoa iaa Ia raa ma ki kkite. Naa tama ni see llono raa ma ki massaro."☆

Paul e hiihai maa ia ki hano ki Rome

22-23 Nau ni noho ka maanatu i te lopo saaita ma ki hanatu nau ki Rome, tevana iaa nau ni seai iloo se saaita ni lavaa te hakasura atu. Teenei aku heuna i naa matakaaina nei ku oti.☆

24 Nau nei ku tokatoka koi ki hakasura atu nau no noho se tamaa saaita maa kootou, i teenei se maanatu ni taka mai iloo ma nau imua. Nau e maanatu maa nau ki taa atu no mmata i kootou i taku saaita e hano ki Spain, ki tokonaki mai kootou kiaa nau.

25 I te saaita nei raa, nau e hano ki Jerusalem no heunatia naa heuna te lotu i te kina naa.

26 Naa tama te lotu i Masedonia ma Akaia raa e ssiko mane ki hakaara ki naa tama te lotu e nnoho hakaaroha i Jerusalem.☆

27 Teenei se maanatu laatou soko laatou. Te maanatu laatou nei e tonu, i te aa, ilaatou e tau te vaevae naa mee laatou naa ma naa tama e nnoho hakaaroha. Teenaa i naa tama

☆ 15.21 Is 52.15 (LXX) ☆ 15.22-23 Rom 1.13 ☆ 15.26 1 Cor 16.1-4

naa henua sara raa ni kauake laatou taukareka, i te vasi te lotu, naa Jew. Peelaa hoki, naa tama naa henua sara raa e tau te ssiko mane ki tokonaki ki naa Jew.✧

²⁸ Taku saaita ku oti te kauake naa mane laa-tou raa, nau ma ki hano ki Spain. Teenaa ko taku saaita ma ki taa atu no mmata i kootou.

²⁹ Nau e iloa peelaa maa Christ ma ki kauatu te kau mee e taukalleka ki kootou i taku saaita ma ki hakasura atu.

³⁰ Aku taaina. Iloto te Inoa TeAriki taa-tou, Jesus Christ, aa ma telaoi TeAitu Tapu e takoto iloto naa manava kootou, nau e hiihai maa kootou ki taku hakapaa taatou ki TeAtua ki tokonaki mai ki aku heuna e mee nei.

³¹ Kootou ki taku ki TeAtua ki roorosi mai ki see mee pakavaina nau naa tama see lotu e nnoho i Judea. Kootou ki taku hoki ki TeAtua ki haia naa tama e lotu i Jerusalem raa ki saapai mai ki aku heuna ma ki mee i te kina naa.

³² Ki mee TeAtua e hiihai, nau ma ki hakasura atu ma te hiahia no mmata i kootou, ki hakamarooroo nau hakaraaoi.

³³ TeAtua e tokonaki ki taatou ki nnoho laaoi taatou. A Ia ki noho ma kootou hakkaatoa. Amen.

16

Paul e purepure ki naa tama i Rome

¹ Nau e hiihai maa kootou ki illoa i maatou kave, Fiibi, e heheuna i te lotu i Senkria.

² Kootou mmata atu hakaraaoi kiaa ia i te inoa TeAriki, i kootou ni tama TeAtua. Kootou

✧ 15.27 1 Cor 9.11

tokonaki atu ki ana heuna. A ia ni mmata ake hakaraaoi iloo ki maatou ma te lopo tama hoki.

³ Nau e purepure atu ki Priscilla ma Aquila, takarua e heheuna maatou hakapaa i naa heuna Jesus Christ. ☆

⁴ Laaua pui mmate i taku saaita ni hakasaoria laaua. Nau e llee iloo taku manava ilaaua. Naa tama naa lotu i naa henua sara raa e hakanau hoki i laaua.

⁵ Nau e purepure hoki ki naa tama e lotu laatou i te hare laaua.

Nau e purepure ki taku soa, Epenetus, te tama mua i te matakaaina Asia ni iloa i Christ.

⁶ Nau e purepure ki Mary, te tama ni heheuna haimahi maa kootou.

⁷ Nau e purepure ki Adronikas ma Junias, takarua Jew ni mmoe maatou iloto te hare karapusi. Naa aposol raa e illoa i laaua. Laaua ni illoa i Christ imua i taku saaita ni iloa i Ttama naa.

⁸ Nau e purepure ki Ampliatus, taku soa iloto TeAriki.

⁹ Nau e purepure ki Urbanus, ttama e heheuna ma taatou i Christ. Nau e purepure hoki ki Stakis, taku soa.

¹⁰ Nau e purepure ki Apeles, i aa ia e taka hakamau ma Christ. Nau e purepure ki naa tama te haanauna Aristobulus.

¹¹ Nau e purepure ki Herodion te Jew, aa ma naa taaina taatou i Christ iloto te haanauna Narsisus.

¹² Nau e purepure ki Trifina ma Trifosa, takarua e ttaka iloto naa heuna TeAriki. Nau

☆ **16.3** Acts 18.2

e purepure atu ki taku kave, Persis, ttama ni mee te lopo heuna maa TeAriki.

¹³ Nau e purepure ki Rufus te tama e llasi ana heuna ni mee maa TeAriki. Nau e purepure hoki ki tana tinna, ttama ni mmata ake hakaraaoi iloo kiaa nau ma se tino tama aana.✧

¹⁴ Nau e purepure hoki ki Asinkritus, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas, aa ma naa taaina hoki taatou e ttaka ma laatou.

¹⁵ Nau e purepure ki Filologus ma Julia, Nerus ma tana kave, aa ko Olimpas ma naa tama katoo TeAtua e nnoho laatou.

¹⁶ Kootou ki ffuri no pureppure ma naa taaina kootou i te kina naa. Naa tama hakkaatoa e lotu i te kina nei e pureppure atu ki kootou.

Naa taratara hakaoti Paul

¹⁷ Aku taaina. Nau ku hakaapo atu te taratara nei: Kootou roorosi hakaraaoi iloo i naa tama e ttaka ka usuusu tama no mee naa tama raa ki ffuri no see lotu i TeAtua. Naa taratara hakallesi naa tama naa e kkee ma naa akonaki ni kauatu ki kootou. Kootou see hakataupiri atu ki naa tama peenaa.

¹⁸ Naa tama naa seai ni tama e heheuna maaoni i taatou Ariki, Christ. Seai. Laatou maraa e heheuna koi i naa kaikai laatou e fiffai. Laatou ma ki usuhia laatou te lopo tama taukalleka ki ffuri naa mannatu laatou.

¹⁹ Tevana iaa, te henua hakkaatoa ku oti te llono inaa tautari hakaraaoi iloo kootou i te Lono Taukareka. Teinei e hiahia ai nau i kootou. Nau e hiihai maa kootou ki atammai i naa mee e taukalleka, tevana iaa kootou ki see atammai i naa mee e hakallika.

✧ 16.13 Mk 15.21

20 TeAtua e tokonaki ki kootou ki nnoho laaoi kootou. A Ia ma ki repua a Ia te pisouru Satan ki maseu i laro naa vae kootou.

Te laaoi TeAriki Jesus ki takoto i kootou.

21 Timothy, te tama e heheuna ma nau i te kina nei e purepure atu ki kootou. Naa Jew hoki e nnoho i te kina nei, Lusius, Jason, aa ko Sosipater e pureppure atu ki kootou.✧

22 A nau, Tertius, te tama e sissii naa taratara Paul nei, e purepure atu ki kootou hakkaatoa.

23 Gaius, te tama maraa e lotu maatou i tana hare raa e purepure atu ki kootou. Erastus hoki, te tama e roorosi naa mane te henua nei, laaua ma Kwartus te taina maatou, e pureppure atu ki kootou.✧

24 [Te laaoi taatou Ariki, Jesus Christ, ki noho ma kootou hakkaatoa. Amen.]

Paul e taku hakanau i TeAtua

25 Taatou ki hakanau i TeAtua! A Ia e lavaa te saapai atu ki lotu maaoni kootou pee ko te Lono Taukareka Jesus Christ e hakaea ai nau. Te Lono Taukareka nei ni huuina imua.

26 Saaita nei te Lono nei ku hakailotia mai TeAtua ki naa tama te maarama nei. Naa taratara naa e takkoto iloto naa laupepa naa pure TeAtua raa ni sissii. TeAtua ni heunatia a Ia ana pure raa ki hakailotia te Lono Taukareka nei ki naa tama te maarama nei hakkaatoa, teenaa ki illoa hakaraaoi laatou katoo no tautari kiaa Ia.

27 Taatou ki hakanau i taatou Atua maaoni, teenaa ko TeAtua tokotasi e atamai i te kau vana.

✧ 16.21 Acts 16.1 ✧ 16.23 Acts 19.29; 1 Cor 1.14; 2 Tim 4.20

Taatou ki hakanau iaa Ia i te kau saaita i te ara
Jesus Christ ni pena nei! Amen.

**Na Taratara TeAtua i naa taratara Takuu
The New Testament in the Takuu language of North
Solomons Province, Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Takuu long Niugini**

Copyright © 2009 Translation Committee of Takuu, Mortlock Community

Language: Takuu

Translation by: Translation Committee of Takuu, Mortlock Community

Contributor: Isles of the Sea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-04-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 15 May 2025 from source files dated 15 May 2025

78ef068e-b7cb-5f13-bf46-55a4db12e0f1